

Sinházi napló.

Péntek, sept. 13. „Othello.“ Szomorujáték 5 felv. *Shakespeare*től. Valahára tehát láttunk ismét egy shakespearei darabot, de ismét csak arról győződünk meg, hogy színészeink legnagyobb részét sokkal otthonosabbaknak érzik magukat a vigjátékokban, mint a halhatatlan brit költő magasról műveiben. Egressy némely jelenetei tagadhatatlanul a legmagasb igényeket is kielégíthették. Ezeket méltányolta is a közönség zajos tapsaival. Legbevégztebb alak volt Tóth József, „Jago“-ja. Desdemónát Munkácsy-F.-né sikerrel adta. A többi szereplőről bajos volna dicsőeneket írni.

Szombat, sept. 14. „Ernani.“ Opera 4 felv. *Verdi*től. A mai előadásban legnevezetesebb az, hogy a czimszerepet Fekter adta, még pedig szokatlan szerencsével. Bignio szépen és tüzzel énekel.

Vasárnap, sept. 15. „Mátyás király lesz.“ Eredeti színmű 5 felv. Irta *Szigligeti*. Mátyást Benedek vendégszínész játszta. Nem tudjuk, megelégedett-e ő maga a sikerrel, de mi ismert tehetségétől kissé többet vártunk. Ugy látszik, jobb neki a vigjátéki téren maradni. Egressy és Tóth József, amaz mint Szilágyi Mihály, ez mint Gara nádor kitűnők voltak. A darab kissé nagyon is hosszú, nem lehetne e bajon segíteni?

Hétfő, sept. 16. „Tücsök.“ Falusi életkép 5 felv. Irta *Birchpfeifer* Sarolta. A czimszerep Munkácsy-F.-nének egyik legjobb szerepe. Ma is igen meghatóan adta, de ohajtanók, hogy első felvonásbani, kissé drasztikus jeleneteit művészetével némileg szelídítene. Szathmáryné Fadet anyója sikerült alak. A vendég Komáromy nagyon jó — Komáromy volt, a mi nem nagy dicsőret alakító tehetségének. Minden szerepben ugyanaz.

Kedd, sept. 17. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. *Erkel* Ferencztől. Telided teli ház, csak egykét páholy állott üresen. Az előadás általában egyike volt a gyengébbeknek. Minden énekesen meglátszott, hogy nincs, disponálva. „Mi az oka? nem tudjuk. Csak Füredi (Peturbán) énekelte el hatalmasan haragos borsdalt.

Szerda, sept. 18. Harmadszor: „Egy királyné.“ Eredeti történeti dráma 4 felv. A Teleki-alapítványból 100 arannyal jutalmazott pályamű. Irta *Tóth Kálmán*.

Csütörtök, sept. 19. „Sevillai borbély.“ Opera 2 felvonásban.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Évnegyedre
2 ft. 50 kr.

Két lap együtt!!

Fél évre
5 forint.

Előfizetési fölhívás

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1861-ik évi utolsó negyedére.

Az őszi évnegyed beálltával ismét több időt nyer a néplapok közönsége, melyet hasznos olvasmányoknak szentelhet, minél fogva tisztelettel figyelemztetjük mindazon tisztelt olvasóinkat, kiknek ideje letelik, hogy előfizetéseiket jókor megújítani sziveskedjenek.

Együtt ajánljuk a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok**, egymást kiegészítő testvérpapokat mind azon hazánkiai figyelmébe, kik a napjainkban szükséges és hasznos tudnivalók minden ágára kiterjedő, s amellet aránylag legjutányosb olvasmányra kívánnak szert tenni. Az idők ismét igen komolyak, s a nagy napok küzdelmeiben újra be fog bizonyulni, hogy csupán szellemi s erkölcsi erő és tántoríthatatlan hazafiúi érzület az, a mi nemcsak eddigi jó hírnevét alapítá meg a magyarnak, hanem ezek fogják végre is igazságos ügyét diadalra segíteni. Ez irányban hatnak lapjaink évek óta, s feladatuk ezután is az lesz, hogy a magyar közönség bennök érzelmeinek s vágyainak hű képviselőit találhassa.

A szerkesztőség ígérheti, hogy jeles munkatársainak újabb szaporodtával a téli folyamatot minél érdekesebb közleményekkel gazdagítandja s a legnehezebb időkben is csupán hazafiúi szellemtől sugalt iránynak engedend helyet lapjai hasábjain.

Előfizetési föltételek:

(Buda-Pesten házhöz hordatva, vagy postai bérmentes küldéssel)

évnegyedre, azaz: október—decemberre 2 ft. 50 kr.
félévre, azaz: október—mártiusra 1861—1862 5 „ — „

Csupán
Vasárnapi Ujság
félévre 3 ft.
évnegyedre 1 ft. 50 kr.

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány.
A pénzek bérmentes küldése kéretik.
Az 1861. évi II. félevi folyamból teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Csupán
Politikai Ujdonságok
félévre 2 ft. 50 kr.
évnegyedre 1 ft. 25 kr.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten,

egyetem-utca 4-ik szám alatt.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatja **Landerer és Heckenast**, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

39-ik szám.

Nyelczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Czartoryski Ádám György herceg.

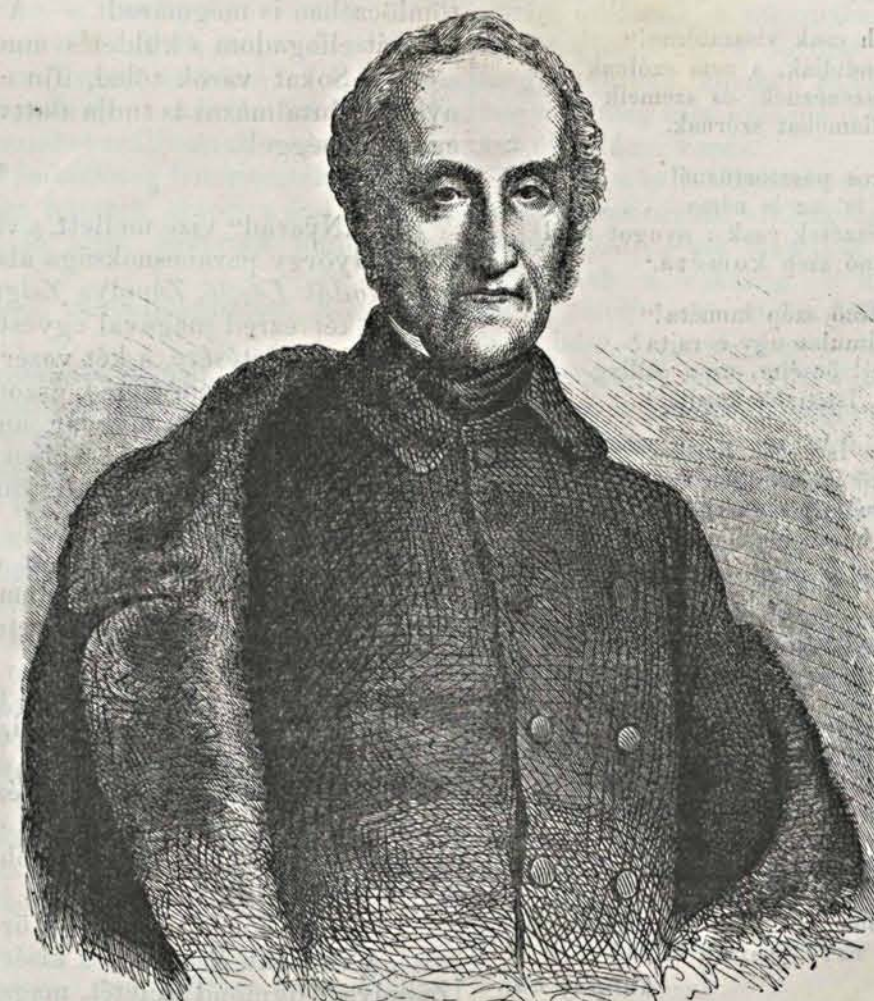
A függőben levő nagy politikai kérdések egyik legfontosbika, a lengyel kérdés, ismét szőnyegre került. A hajdani Lengyelország minden részében napirenden vannak a kormányellenes tüntetések, az üldözött hazafiak jankiáltásai viszhangzanak egész Európában, s talán ezuttal nem minden siker nélkül. Ha a nemzetiségi nagy eszmének sikerülend az abszolút hatalom felett diadalmaskodni — a min nem kételkedünk — akkor a lengyel népnek sincs oka kétségbeesni, s joggal mondhatja el, hogy „Lengyelország nem volt, hanem lesz!“

A dolgok így állván, időszereinek tartjuk, bemutatni olvasóinknak a lengyel emigrációnak nem rég elhunyt főnökét, Czartoryski herceget. — Czartoryski Ádám György herceg, a régi Jagellók egyik ivadéka született Varsóban 1770-ki január 14-dikén, tehát két évvel hazája halála, Lengyelország első felosztása előtt. Atyja, Ádám Kazimir herceg, Podolia főhelytartó s osztrák tábornok és anyja Flammingsz grófnő, rangjához illő nevelésben részesíték s tanulmányai befejezése végett Német-, Francia- és Angolországba küldék. Ez utóbbi országban, hol hosszabb ideig tartózkodott, alaposan tanulmányozta az alkotmányosságot, melynek később legbuzgóbb bajnokaül tünntette ki magát. Már 1792-ben résztvett azon harcban, melyet hazája az 1791. máj. 3-iki alkotmány védelmére Oroszország ellen folytatott.

Lengyelország több ízben megújult önvédelmi harcainak szerencsétlen befejezése után, az orosz kormány a Czartoryskiak roppant terjedelmű birtokait is elkoboztatta, melyek azonban osztrák közbenjárás folytán újra visszaadtak, oly feltétel alatt, ha mind a két Czartoryski kezesül Sz.

Pétervárra megy. Itt Ádám György herceg II. Katalin császárnőben hatalmas pártfogóra, Sándor nagyhercegben pedig melegkedlű baráttra talált. Azonban alig hogy I. Pál a fia és a lengyel herceg közt szövődött benső barátságának nyomára jött, ez utóbbit követi minőségben azonnal (1797.) Turinba küldte. Sándor 1802-ben trónra lépén, herceg barátját visszahitta és külügyi miniszterévé tette. Méltán kérdezhettük: hogy történhetett az, hogy egy lengyel hazafi és az abszolút orosz uralkodó közt oly benső barátság szövődött? A dolog nyitja abban rejlik, hogy I. Sándor minden alkalmal Lengyelország iránti nagy rokonszenvéről beszélt, miáltal barátjában a legvérmesebb reményeket kelté Lengyelország visszaállítása iránt. A herceg annyira bizott e nyilatkozatokban, hogy a földieit által I. Napoleonnál tett lépéseket is rosztalta. Hogy azonban ellenök működnie ne kelljen, 1807-ben elbocsátatását kérte, miután az austerlitz-i ütközetben s a tiltsi békekötésnél jelen volt.

Több évi visszavonultság után, midőn a francia császár keze már nem ért a Visztuláig s a varsói hercegség, a mily gyorsan létrejött, ép oly gyorsan el is tűnt, Czartoryski ujalag Pétervárra ment, hazájaérti régi fádózásait megnyitandó. 1813-ban a császárt Bécsbe és Párisba követte, a nélkül, hogy más vigaszt hozhatott volna haza, mint egy lengyel királyság felállítását mint orosz tartományt. Nem sokára ezután a 48 éves férfi Pac lengyel tábornokkal valami szerelmi ügy miatt párbajt vitt, melyben megsebesülén, a vesztes ő lett ugyan, de másrészt diadalt is nyert, mert Sapieha Anna hercegnő, a párbaj ártatlan oka, kezét a sebesültnek adta (1818.) Czartoryski egész 1830-ig tevékeny részt vett hazájában előfordult politikai eseményben, bár nemzeti ügye

CZARTORYSKI ÁDÁM GYÖRGY HERCEG.

netlenkedéseivel nagyon elégtelen volt. Belátta, hogy ily anyagból önálló országot teremteni nem lehet.

1830. nov. 29-én Varsóban fölkelés tört ki, mintegy utóhatásaként a párisi forradalomnak. Több fiatal tiszt a gyűlölt helytartót, Konstantin nagyherceget elűzvén, a népet fegyverre szólította. Oly kevéssé bizott Czartoryski a fölkelés sikerében, hogy másnap reggel többmagával az orosz herceghez ment, ezt a visszatérésre fölkerendő, s a varsóiakhoz intézett ismeretes kiáltványt aláírta, melyben a fölkelés „szomorú eseménynek” nevezte. Az események rohama magával sodorta őt is. Clopicki a herceget külügyminiszterré nevezte ki, s midőn ő a hadsereghez utazott, Czartoryski a nemzeti kormány elnökévé választott meg, mely nagyfontosságú állomásra oly nehéz körülmények közt: éppen oly alkalmatlan volt, mint bárki más. Lemondott tehát hivataláról s a hadsereghez ment, hol mint egyszerű katona Ramorino tábornok hadtestében, a miedzirzezi útközben (1831. aug. 29.) résztvett. Midőn e hadtest szétveretett, Sandomirba ment Rozycki tábornokhoz, utolsó pillanatig harcolandó. A harc kimenetele szomorú volt.

Czartoryski, a ki halálra volt ítélve, először Angolországba menekült, onnan később Franciaországban telepedett meg, hol mint a lengyel emigratio főnöke élt egykori roppant vagyonára csekély romjaiból. Háza a tudomány és művészet menhelye, neje vigasztaló anyaga volt a szerencsétlenség napjaiban. Ha némelyek szeméire vetették is a hercegnek gyengeségét és Sándor császár s az európai kormányok iránt táplált nagy bizalmát; de nem találkozott senki, a ki valaha nemtelen cselekedetről vádolta volna. Még legelkeseredettebb ellenei egyike Novossiltzoff is, a ki mint a wilnai egyetem gondnoka, a herceg utóda volt, csupán arról vádolta őt Szent-Péterváron, hogy azon 20 év alatt, midőn a Jagellók régi egytemének gondnoka volt, Lithvániának Oroszországba való elvadását 100 évvel hátravetette.

Származása sanyarainak f. évi július 14-én a halál vetett véget Páris mellett montfermeili kastélyában.

Pasztortűznél.

Ragyog a sok csillag
Holdvilágos éjjel,
Fönn csillagok, lenn pásztortűz
A nagy pusztán széjjel.

Piros pásztortűznél
Barna csikósbojtár,
Nagyot gondol, találgatja —
A számadó hol jár?

A számadó hol jár?
Dobog a föld távol,
Es a gazda előbukkan
A kétes homályból.

A kétes homályból
Lőnyerítés hallik;
Itt maradunk a ménessel,
A míg nem pitymallik.

„A míg nem pitymallik
Soká lesz az, bátyám,
Hej! a hajnalt, azt a hajnalt, —
De örömet látnám!”

Piros pásztortűznél
Csikósok pihennek,
Bizony, ücsüm, ez az élet
Nem való embernek!

Nem való embernek,
Mondtam én már régen;
Hej! ez előtt, jobb időkben!
Más nap volt az égen.

Más nap volt az égen
Szabadságunk napja,
Remélt benne az országnak
Fiatlaja, nagyja.

Fiatlaja, nagyja
Fegyverbe állt érte
Az az idő, a szép idő,
Hogyha visszatérne.

„Oh csak visszatérne!”
Gondolják, s nem szólnak,
Összenéznek, és szeméik
Villámokat szórnak.

Piros pásztortűznél
Ez is, az is néma
Nézétek csak: nyugot felől
Minő szép kométa.

„Minő szép kométa!”
Bámulsz ugy-e rajta?
Hej! ücsüm, ez a csillag
Az Istennek kardja.

„Az Istennek kardja,
Intő jel az égen;
Epen ilyen járt akkor is
A harc idejében.”

A harc idejében,
Dicső napok előtt
Meglássátok: háború lesz, —
Csillaga már eljött.

Csillaga már eljött
S fölneznak az égbe,
Nézik, lesik: merre hajlik
Az üstöke félre?

— Ragyog a sok csillag
Holdvilágos éjjel,
Fönn csillagok, lenn pásztortűz
A nagy pusztán széjjel.

Kuliffay Ede.

Vágjad nekem is! . . .

Történeti kép.

Zápolya Zsigmondnak sok baja volt az elégtelen székelyekkel, kik zászlójukat Udvarhelyszéken s Marosvásárhelyt ütötték fel, s arra esküdtek: hogy magukat, és szabadságaikat fegyverrel is fogják védelmezni. A török uralom nem tetszett a jó véri fiuknak, s inkább valamely keresztyén hatalom ótalma alá kíváncskoztak.

Zápolya Zsigmond, tudjuk, hogy török kény s pártfogás alatt volt, s az őt trónjába visszahelyezni akaró ozmán hadak keresztkasul gázlák a két testvérházat, de meg a pártosfelek czivódásai is sok bajt, s nyomort okoztak, és temérdek vért folyattak el akkor.

A székelyek fővezére Pálfalvi Nagy György Udvarhelyt gyűjté embereit, s az elégtelenek száma naponként nőtt, mint áradat. Nagy György uram népszerűsége százként gyűjté a se-reget, mely az egész Erdélyt előmléssel fenyegette.

Zápolya látta: hogy itt nem szabad késedelmeznie, Csáki Mihály tanácsosától véleményt kért, hogy mit tegyen e fenyegető pillanatban.

Csáki Mihály, a még ifjú Majláth Gábort, a sokat szenvedett jó vitéz Majláth István fiát, ajánlotta az elégtelenek megzabolázására.

Zápolya maga elé hívatta Majláth Gábort, röviden elmondá, hogy minden jóra való ifjunak mi a kötelessége hazája s fejedelme iránt, annál fogva: miután őt igyekező, jó magaviseletű, s a hadi tudományokban képzett ifjunak tartja, hűségében megbizik, s ezennel a székelyek ellen indulandó hadak fővezéri méltóságával megkínálja hála, és jutalom fejében Fogaras várát ajánlja, végül így fejezvé ki magát az ifjú fejedelem:

— Itt az idő, mutassa meg kegyelmed, mit tehet egy hű alattvaló fejedelméért s hazájáért!

Majláth tisztelet- s hódolatteljes kifejezéssel hajtottá meg magát s így szólott:

— Nagyságos fejedelem, atyám szomorú példája áll előttem, ki ma is a hét-tornyú vár penészes börtönében szenved, s ki példás békétiürrel, hitében vetett erős bizalommal várja keserves kínainak egykoron bevégeződését; jól tudom, hogy Izabella királynő, s Ferdinánd király sokat fáradoztak az ő kiszabadításában, s irá szegény nekem, hogy a császár a török vallás elfogadásával szabadságot, s egyszersmind basaságot ígért, de ő vallásában s így tömlőcében is megmaradt. — A nagyságod által ajánlott vezéri pálcát elfogadom s küldetés-mnek megfelelni igyekezem.

— Sokat várok tőled, ifjú ember, s János király fia méltá-nyolni s jutalmazni is tudja alattvalóinak hűségét. Szólt a fejedelem egész fönsséggel . . .

A „Nyarád” vize mellett, a vajai mezőn álltak a székely hadak Nagy György parancsnoksága alatt . . . Dühös fanatizált nép . .

Radák László, Zápolya Zsigmondnak hűség-s embere s hadi-vezére két ezred magával egyesülvén Majláth seregével a gyüle-vész had leültetésére, a két vezér csatát kezd. Elkeseredten foly a harc. Egyik fél sem enged, iszonyu lőn a vérengzés mind a két oldalon . . . ; itt is magyar, amott is az, egy nemzet fiai mind két részről, annyival dühösebben arat a halál kaszája. Azt hitték, ellenséget fogyasztanak, pedig önmaguk fogytak

A csata lankadatlanul foly sok jó vitéz elhullott itt is, ott is, végre a rendezett erő győzött, a hevesebb vírvek fáradának ki, ők fogytak el hamarabb . . .

A székely had, szégyel veretett . . a legyőzött vitézek futás-ban kerestek menedéket.

Majláth Gábor hagyta őket menekülni, gondolván:

— Egy anyának gyermeki, hagyjuk őket futni, s aztán, ha megtérnek: öleljük keblünkre!

Sok foglyot ejtett a két vitéz, s hogy melyik volt jobb? ki sem tudá megválasztani.

A foglyok közt legbecsesebb volt a vezér, Nagy György uram a sebekkel rakott lázadó főnök.

De már ennek ugyancsak örült az ifjú fejedelem.

A rabokat Segesvárra kísértette Majláth, hogy ott várják be Zápolya Zsigmond ítéletét, maga pedig vezértársával az udvarba ment, jelentést tenni a győzelemről.

Örömeiben, s dicsőségében nem tudott hova lenni Zápolya, ki épen dőzsölő asztalánál ült füst- és bortengerben, mellette, és körülte voltak hű emberei: Blandrata György udvari orvos, Csáki Mihály kancellár és tanács- s irányadója a nyavalyás Békési, ki-től úgy függött Zápolya, mint a szóhalló szolga szokott függeni az ő urától.

Csáki és Békési színlett örömmel fogadták a höst, ki a győ-zedelmet, s a fogolyurakat alázattal bejelenté.

Az ifjú fejedelem — kiről Forgács nagyváradi püspök úgy emlékezik, mint hígeszü, tudatlan, — iszákos emberről, ki oly any-nyira iszákos vala, hogy bor-szomjának nem voltak határai, ki éj-jeleit, s napalait borozással töltötte, ki lelkében, s testében nyomorék ember volt — Majláth megérkezétn örömet jelenté s Fogaras földét jövedelmeivel azonnal átadá a győzelmesnek, kijel-entvén egyszersmind: hogy a bünösökön majd ő lát ítéletet, de előbb majd meggondolja tanácsosaival egyetemben, hogy minő büntetést érdemelhetnek azok a nyavalyás székely emberek.

* * *
Szép őszi reggel volt. A nap még nem jött fel a láthatárra, a hajnal rózsaszínű pirjával borítá az eget, s a szürke lepellet be-vont táj azonnal fényesedni, s mindinkább világosodni kezdett.

Segesvár piacza utcáján nagyszerű dráma volt készülöben, a veszedelmes játék szemlélésére a nép nagy csoportokban gyüleke-zett össze: városiak, még több idegenek.

Zápolya egész Erdélyben kihirdettette: hogy mindazok, kik a székelyféle hadjáratokban bármi módon, tettel, vagy segedelem-mel résztvettek: azok fejedelmi kegyvesztés, és a legszigorubb büntetés terhe alatt Segesváron megjelenni el ne mulasszák, az engedetlenek fejeikkel lakolván.

A kitiizott időre seregesen tódultak Segesvárra Erdély min-den rendű s rangu népei, hódolatukat bemutatandók a fejedelem-nek. A vajai mezőn megpróbálkozott vitézek, a Nagy György uram-féle emberek rettegve ugyan, de még is nagyobb részt megjelentek a fejedelmi parancs következtében, az akkori időben nevezetes városban.

A roppant számú vendég-sereg nem kapott szállást házakban, pedig már csipős éjszakák jártak, nem adott már minden bokr szállást. A nép nagy része pajtákban, álakban, csűrökben, sőt pad-lásokon is quártélyozott — ki hol tudott és kapott. *)

A bámész nép kíváncsiságának két ácsmester adott tárgyat, kik fűrésszel kezökben, egy oda hengerített szálát vagdaltak több darabra, azután leásták a földre, a czulápokat összekötötték mind a négyfelől gerendákkal, s ezeket berakták szépen deszkákkal.

A nép bámult, s nem tudta, mi fog itt történni? s a találgatásnál mindenkit páni félelem fogott el. — Azután fakó szekere-ken, melyeket bivalyok vontak, homokot szállítottak s ezzel a pado-zat alját, s körületeit jó vastagon és szélesen betertették.

Azután hoztak egy vékát, azt letették szépen a pad mellé — a homokba jól befészkeltek — az alját bevették földdel, ho-mokkal.

De már ezt a nép sehogy sem tudta megfejteti, hogy mire való lenne?!

Egyik a másiknak suttogta rémletes képpel, hogy azon emel-vény verpad, hogy azon valakit majd ki fognak végezni — de az a véka, az a véka! suttogott egy-egy kíváncsi fehérszemély.

— A kivégezettek fejét fogják abba rakni, mormogta in-kább, mint mondta egy marezona tekintetű székely nemes.

— Uram Jézus! kiálták a nők borzadva, még a gondolatától is.

— De ugyan kit fognak kivégezni? hiszen Segesvárrban nin-csen most halálra ítélt rab, a mi tudunkkal, sugdosák erre is, amarra is, összedugott fővel a kíváncsiságtól kinoztatott néni-kék. És mégis verpad készül, — osztán az a véka!

Teremtő Isten! minő csuda fog történni, ekképen okoskodtak, tanakodtak erre is, amarra is, de minden czélzások, sejtelmek, okoskodások vége oda ment ki, hogy „nem tudom, nem képzel-hetem.”

Midőn az eljátszandó dráma-hoz készületek befejeztettek, egy talpig veres ruhába öltözött magas durva arczu férfi jelent meg az emelvény előtt, kezében fényesre köszörült bárd csillogott, szemei

*) Egy éjszaka nem a világ, dideregve is csak ki lehet huzni, ki tudja, vajjon hol-nap nem lesz-e még hidegebb szállásunk? gondolák a vajai mező hősei, kik immár magu-kat megadva, egész nyugalommal várták az ítéletet, mely életet vagy halált hozand.

villámot löveltek. Végig nézett a hatalmas férfi a sokaságon, s a nép rettegve sugá egymásnak:

— A bakó, a hohér!

A bakó parancsolta egyik alárendelt szolgálójának, ki hason-lólul vörös ruhába volt szorítva, hogy azt a tőkét, mely a pad alatt van, tegye fel a verpad közepére, azt a fekete posztót terítse le mellé takarosan.

Azután megállt a behomokolt téren, s merőn bámult a nagy utra. Ugy tűnt fel ott ez a rém, mint halál a viruló élet felett.

A főtéren egy csapat katonaság jelent meg, köztök egy rakás megláncolt rab.

A bakó, a midőn meglátta az érkezőket, oldalaszéből kis ívegcsét vett elő, azt erősen megrázzván, ajkaihoz illeszté, s tar-talmát mohón kiüríté.

Az ívegcsét azután a padozat alá hajította.

— Mit ivott a Péter hé — szólt egy fiatal suhanc egy mel-lette álló öreg székelyhez — talán mérget-e?

— Ördögöt, — mérget, — szíverősítőt pálinkában, hogy a rabokat ne sajnálja, felelé a székely tudós képpel.

— Ühm! hát neki is van szíve, szólt a suhancz, csodálkozást mutatva.

Ezalatt a rabok megérkeztek . . a katonaság két sorban he-lyet fogott, a rabok az emelvényhez közel állapodtak meg.

Hintók, kocsik dübörögtek elő, azokon ültek a bírák, — a végrehajtók.

Egy vastag ur sokáig beszélt a népnek a kivégzendők felől, elősorolván vétkeiket, s intvén a sokaságot, hogy magukra vigyáz-zanak, s a példából tanulságot vegyenek.

Először egy athleta természetű férfit hoztak elő az elítéltek közül, ki békótól alig tudott mozogni . . daczosan, kihívó tekin-tettel közeledett a verpad felé, nem szólt semmit s a mint felol-dozták bilincseiből, mondhatlan keserűséggel tekintett az égbe, kinos sohaj tört meg ajkain, — azután lehajította fejét a tőkére, — a hohér oda ugrott hozzá, két kézre fogva sulyos bárdját, s lecsa-pott vele. . . .

Nagy György a lázadó vezér nem volt többé, véres feje ott ugrándozott a homokban!

A nép elfordult e véres látványtól, s reszketett belé. — Vezé-rüket követték sokan, s osztoztak halálában. Volt dolga a bakónak, szinte izadt bele, mikor már a harmincznegyediket lefejezte, a végrehajtó bíró szünetet parancsolt.

Ekkor a vékát hozták elé, . . s midőn a nagyoknak fejei porba hullának, a megmaradt nyavalyások előhucszoltattak, — a hohér elveté véres bárdját, előhuzott egy éles kést, annak élet megpengetvén, körmen néhányszor végig húzá, s meggyőződött, hogy az elég éles. oda ment a rabokhoz, s azoknak füleiket, orrai-kat csonkázni kezdé.

Midőn ez is végbement, a bíró kijelenté: hogy a kisebb vétke-seknek most orraik, s füleik fognak elcsipptettni, annál fogva a jelen-levők közül a kik magukat hibásoknak érzik, nosza! — hamar járuljanak a vékához — különben fejeiket fogják vesztetni, — kijelenté egyszersmind a derék bíró — hogy csak addig fogják a csonkítást végezni, míg a csonka fülekkel, és orrokkal egy véka meg nem telik, az ntul a bünösöknek fejük fog szedetni. *)

Erre a pártosok megijedtek, csoportosan tódultak az orr- és fülmetszőhöz, hangosan kiabálván:

— „Vágjad nekem is. vágjad nekem is!” . . .

Ilyen furesa s nevetséges itéletet hozott Zápolya Zsigmond az 1562-ik esztendőben.

A fejedelem emberei a verpadnál a csonka tetemek rémes látványai mellett, tanulságos például hirdették: „hogy a székelyek veszendőbe ment szabadtékaikat, nem lázadás, hanem hű enge-delmesség által fogják visszanyerhetni.”

* * *
A támadás emlékére Udvarhelyt két kastélyt építtetett az ifjú Zápolya. Egyiknek „Székely támadt,” másiknak „Székely bánja” nevet adott.

Ugyanekkor a székelyeket minden szabadalmaktól megfosz-totta, csak Aranyosszék tartotta meg privilégiumát, mi-rel ő cse-n-desen maradt akkor, midőn a többiek háborogtak.

Bocskai Papp Lajos.

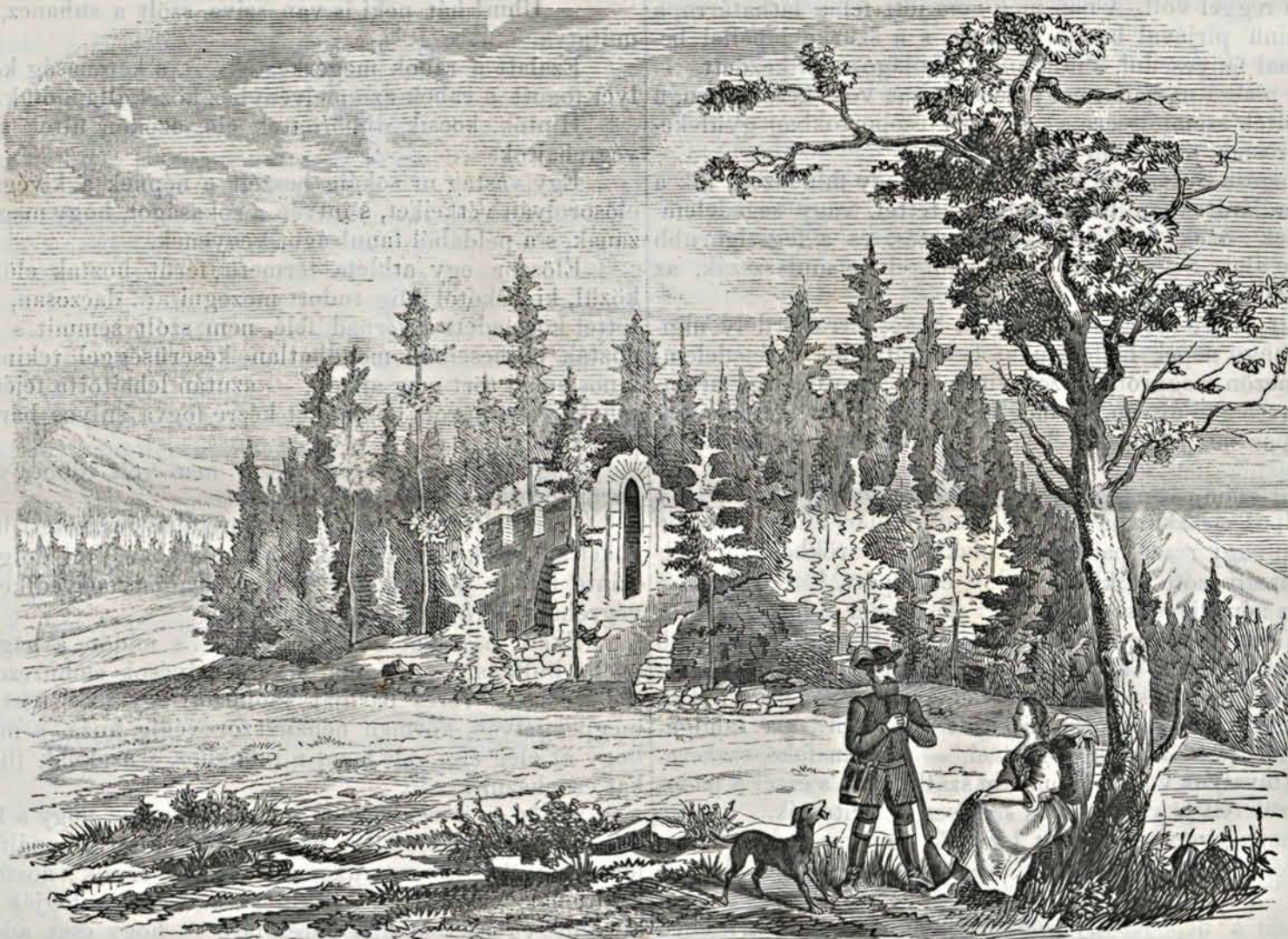
*) Lásd: Buday Ferencz polg. lexicona II. darab 739-ik lap.

Pestről a középponti Kárpátok felé és vissza.

(Folytatás.)

VIII. Tátrakiesd, aug. 28-án, 1860. Éji nyugalomunk, öszintén szólva, részint a savanyuvíz ereje, részint a nagy terv sikerülése iránti kíváncsiságunk által több ízben zavarva lön. A nap a Kárpátbérceire ezen rendkívül nedves éjben tán egyszer sem tűnt föl oly felhőtlenül, és a lég oly kellemes, oly meleg tán még az idén egyszer sem vala, mint épen ma, midőn mi akaránk kirándulni. Siettünk tehát reggelizni, s úgy találtuk, hogy a pesti kávéháznál 4 krral drágább ugyan, de a tejsűrű finomsága miatt száz perccel jobb is, több is a kávé. A péksütemény is, mely ide Mühlenbachról került, szintén meglepőleg jobb, mint sok városban, hol a legszebb buza terem!

A kiránduló társaság a kitűzött 7¹/₂ órákor együtt volt, 10 személyből és 3 vezetőből állott, 9 férfi és 4 nő. Elindulánk pedig, az itt használtatni szokott lovakat — minerőnkben bizakodva — nélkülözvén — gyalog, s kellemes társalgás között a kahlbachi vagy is mint fennebb nevezém, kopárpataki völgy smaragd-zöld-jén, melyet dús növényzete s erdei kölcsönzések neki, a harmat gyémántot játszó gyöngyein gyönyörködven, s az illatos tisztalégből könnyebb lélekzésünk-nél fogva, kedélyünk is fokozódott. Egy órai menet után egy emeltebb helyről, mely Szószéknek nevezetik, nyíltabb pillanatot vehetünk az egészre. Elragadó vala

A „lapis refugii” romjai a Szepességen. (Lásd a leírást a múlt számban.)

ez, mintha az ígért földének szépségeit láttuk volna! — Ismét egy óráig kalandozánk, s minthogy már kisebb nagyobb magaslatokra kelle kapaszkodnunk: ismét egy gyönyörű pontot szemelt ki gondos vezetőink, hol már egy kis enyhülés után vágyott láb és gyomor. E kóstoló falatozásból azonban majd valószínűs evés és ivás lön. Félórai pihenés után utunkat folytatók, azonban részint a táj bájai által megigézve, részint tán a további fázadalmak elviselésére való bizalmatlanságból — a társaságból három korosabb férfitag kilépett s bucsut vevén tőlük, még egy óráig haladtunk a mindig kopárabbá váló völgy lejtőin, mindenütt már vörös és fekete afonyát, gyalog-és henyefenyőkkel befutva találók, iszonyu kőszikladarabokat, majd tömördek sasakvirágot, hideg tarnicsot, jeges szirontákat, bérczi aranyvirágot stb. stb. teljes virágban látánk. Itt szakemberek, itt dús aratás vár reátok, s fázadagtok dusan meg van jutalmazva. — Pedig mily kevéssé ismeretes a Kárpátok Flórája, mely derék Fridvalszkyk szerint, Európa többi havasaiéhoz egészen hasonló!

Vajjon nem vehetnék-e Szepes műveltebbjei maguknak azon fáradságot, e részben hazájuk ismertetése által, közhazánk hírért

és nevét előmozdítani? — Ily czélu egyetek nem hálátlan munkát vállalnának!

A kopár völgyet csak a sziklákba ütődő patak zúgása teszi még élénké, s ama tömördek gránithegység ormai mindig meredekebbeknek látszanak, s ide s tova egész falazatot látszanak képezni, mintha egymástól elváltak, és vagy Pluto vagy Neptun erőködéinek következtében leszakadtak s összeomlottak volna. S ily bomlott sziklák köhalmazata előttünk levén, meggyőződésünk minden perczben érvényesebb lön. E halmazra pedig még ezer meg ezer veszély közt föl kelle mászni. Ezer veszélyt mondék, minden nagyítás nélkül; mert nem egyszer csuszott meg lábunk alatt a kő, vagy sikamlós volt a közbe eső fű vagy moh, úgy hogy kezeink és lábaink maszáink több ízben. — Hogy e közt közbejövő komikus jelenetek földérték a már már csüggő kedélyeket, alig kell említenem azoknak, kik ily expeditiókban már résztvettek. Mintegy egész óra múlt, mire e halmaz tetejéről bepillantánk a két oldalra nyúló hegynyilatokra, melyek a kis és nagy Kárpátpataki völgyet képezék. Mi közepén valánk, s innét Millergradon (középfok) jobbra a király-orr óriás sziklafalai emelkedtek iszonyu tömegben, csak ide s tova egyegy emelkedő oszlopszerű csucst mutatván, míg balra a lomniczi csucs éles lobo-rokba végződő ormai hasitják az eget. Innét még egy majd csak nem tőzegnek mondható kapaszkodóra kelle még fölhatolnunk, s ime egy medencez terül el előttünk, melyben az 5 to túlkret, egyikét a másik után,

mintegy fokozódva megpillantók, Wahlenberg szerint 6121' magasságban. — A víz zöld színt játszik, tán a granitalapnál fogva, átlátszósságig tiszta, mintegy két — három láb mély, minden to különböző kiterjedésű, de átmérője 10 — 15 ölnél nem nagyobb. S minthogy a völgytorkolatokban soha a hó egészen el nem olvad: a víz e tavakba szivárogván, de számos forrásokban is bugyogván föl, a víz jéghegységén kívül, a legizetesebb izü is. Itt, nyájas olvasó, azt vélend — hogy a hegyek legfelsőbb tetején valánk; nem, oh nem, előttünk emelkedett a jégvölgy csucsa, mely 2000 lábbal még magasabb, jobbra a mintegy 70 lábbal alacsonyabb lomniczi, s mint fölebb említők, a királyorri végső részlete, melyek mind e medenczét bekerítik s csak egy nyílás marad, mely a hátrahagyott keskeny völgyön át gyönyörűen mutatja a lapálnak látszó poprádi térséget. Itt tehát a 4-dik to partján, mely ismét növényzettel, mintegy szőnyeggel van bevonva, egy kiálló szikladarab előtt telepedünk le, sanyarúságos fázadalmainkat kipihenendők, éhségünket és szomjunkt lecsillapítandók, és vándorlásunk fölött elmélkedendők!

A lomniczi csucsra az idén csak egy angol nő hatott föl, mint

vezetőink mondák. Nagy bátorság, fáradalmat nem ismerő könnyűség képes csak erre, s ime ezt vevők észre a mi társaságunkban levő nőknél is, a vezetőket után mindenütt előre mentek, mint a havas könnyűded zergéi!

A hegyek nagyszerűségén, melyet kopárságuk dacára mutatnak, elandalodván, s közben hólabdacokkal a fáradt tagokba új erőt öntve — két órai pihenés után — miután a magasb csucskok megkuszására sem kedvünk, sem ételmi szerünk nem volt, sem éjjelhez főkészülve nem valánk — ismét ugyan azon uton visszaindultunk.

A lejövetel majd csak nem veszélyesebb volt, főképp a köhalmazon. Egy elhibázott lépés, — egy megsikamlott láb, egy kő mozdulata, elvesztett egyensúly, iszonyu bukfenéz és összezúzás veszélyével egyértelmű itt.

Az ég őrangyalai — egy kisebb gurulást kivéve, melynek egyikünk majd áldozatul esett, s kit nagyobb veszélytől egy kiálló, s fűvel benőtt kő óvott meg, mindennütt megóvtak a veszélytől. Itt önként is erősödik az őrangyalok s az isteni segély iránti hit! Végre lejutván, örömmel üdvözlők a tűzkő-nek nevezett kötőmagnál társainkat, hol csakugyan 5 óra tájban tüzet rakván és még a maradékokat uszonnául fölemészten, siettünk a társaság és fürdői vendégek körébe, mi 8 óra tájban csak ugyan megtörtént; minthogy sokáig valánk távol, már aggodalomban találtuk ismerőseinket.

A kopárpataki zuhatag, hazánk e kis Niagarája, már csak azért is első rangu természetiritságaink közé tartozik, mivel a Kárpátokon oly gyér zuhatagoknak legnagyobbika.

A fönnérintett tüztanyától (Feuerstein) balra azon oldalának tartánk a völgynek, hol a híres kopárpataki vizzuhatag van. Cserjevadonságokon áthatolva, a tájat egyszerre a zuhatag hatalmas moraja élénkíti. Kibontakozva a vadonságból s néhány sziklacsoporton kényelmes állást véve, nézők a nagyszerű jelenetet, melyet a zuhatag maga valószínűsában nyújt, midőn az öt to öléből elszakadva, és számtalan szirtgörgöttegen mintegy elfáradva sziklaágyba szorul, de csak azért, hogy annál nagyobb erővel rohanjon a 130 — lányi mélységbe, hol a magával hengerített s itt fönnakadt sziklákon a víz megokasult tömege egészen pezsgő habbá változik, s egy második zuhatagot képezve porfellegként tör magasba, míg végre a föld vonzó ereje hatalmat vesz rajta s tovább hömpölyög mint valamely megszágyonult óriás kigyó hatalmas ellene elől!

Kár hogy ottlétünk a nap sugarai már eltűntek, melyek e jelenetnek ragyogó színpompát kölcsönözhetnek.

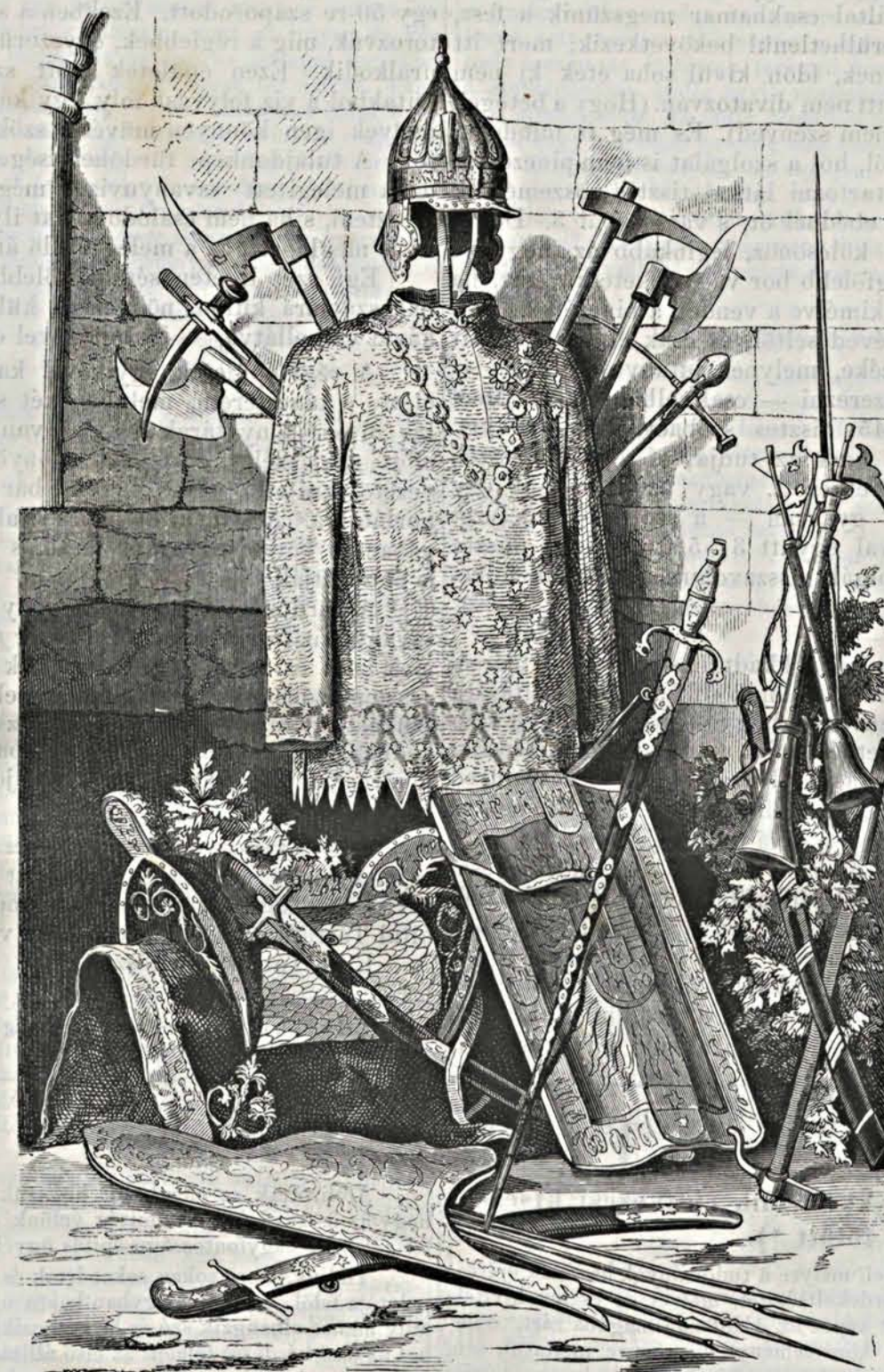
A vadonságban folytatván utunkat, a „Treppchen” nevű, fönnakadt kőekből képződött természetes, de igen szűk hágcsón a legnagyobb ovatossággal leereszkedvén, ismét a hegyi-patakkal találkozánk, melynek közepén kikiálló szikladarabok, felhőszakadás vagy hóolvadásoktól megáradt hegy-patakok rombolásait tüntetik elénk. — Végre több, fahengerekből vert hidakon átmenvén közeledünk az említett szőszékhez, honnét fáradtan tértünk haza, enyhülést keresendők.

IX. Tátrafüred, 1860.

aug. 29. Hazánk ez északi büszkeségének ime már harmadik nevét jegyezzük föl, mert hisz ez elnevezésben észrevétlenül is historiai és természeti egymásután véltünk rejleni. — Szepes sürgölődő lakosai — kiknek ez kedvencz szórakozó helyök — tán azért adák neki a kedélyes Schmekk nevet, mivel nekik ide kirándulni, savanyuvizét és fürdőit élvezni, és innen mintegy megújulva a háztűzhöz visszatérni, kedves, jó ízű dollog. A távolból ide vándorló s a lapályok örökös egyformaságához szokott magyar a hosszas és görbe utban elfáradva, a táj szépségében talál kárpótlást és élvezetet, s mintegy elbűvölve, Tátrakiesd-nek keresztelje azt. Itt szerény és egyszerű lakának falait, már korán reggel — önként elhagyja, és ellenállhatlan ösztönnél fogva berkekbe vonul, forrásoknál andalog, s a patakok zúgása mellett a természet óriási alkotásain merengve a Teremtő jóságán vagy őseinek jótápinatatu honválasztásán tündöklik, miből csak a szellő — mely a Tátra jeges völgy-rejtekeiből jövő hideggel vegyülve gyakran valószínűs szellé nővi ki magát, vagy egy fölriasztott szirti sas szárnycsattogása veri föl. —

Igen természetes itt az örökmozgási hajlam, mert hisz a táj minden pillanatban más más érdekert nyer, a szirtnek száz meg száz alakja, a hegyek kanyarulása, a fáknak és egész növényzetnek a völgyekben változo-

ssága és illatárja által. Észrevétlenül kéthárom óra telik a mozgásban, még pedig sokszor minden társ nélkül, midőn érezzük tagjaink elfáradását; visszatérve, még megfürdünk, vagy megzuhanyoztatjuk magunkat, mire a nap a legmagasb bércek fölé emelkedvén már, akár hitt ebédre a csengetyű, akár nem, az ebédlő és táncsterem előtti erkélyre sietünk, a vendégkoszorú tán ujon érkezett tagjait üdvözölhetni, kíváncsian várván az izletes ebéd élményeit. S ha a magyar zamatu eledelék, a vendégek ke-

MAGYAR RÉGISÉGEK.

1. Zrínyi Miklós sisakja a bécsi Ambrasi-gyűjteményben, vasból, arany díszítmenyekkel.
2. Hunyady János pánczélinge a n. Muzeumban, arany és ezüst sodrony-karikákból, arany nappal, holddal és csillagokkal, drágakövekkel kirakva.
3. Hunyady János hegyes kardja, arany markolatú, a kardtok díszítmenyekkel.
4. Mátyás király paizsa, barna fából, aranyozva; festett címerrel s feliratokkal. Eredetije Párisban, másolata a n. Muzeumban.
5. Kemény János, erdélyi fejedelem nyerge; violaszín bársony, arany himzésekkel és türkizekkel kirakva.
6. N. Muzeum Ezen nyugszik: 6 Kemény János kardja; arany markolat, zománczott bársonytok.
7. N. Muzeum. Az előtérben: 7 Báthory Gábor kardja, fekete bőrtokja ezüst nap-, hold- és csillagokkal díszítve.
8. N. Muzeum. Ezzel keresztben: 8 puzdra, barna bőrből, arany himzettekkel.
9. Kelevezek Oldalt: 10. Két tárogató.
11. Rákóczy Ferenc csáknya, a nyelében furulya.
12. Dobó István kardja.

délyes humorával fűszerezve kielégíték étvágyunkat — a mi közönségesen mindig megtörténik: akkor áldjuk Prisztitznek, az örök és egyszerű természet tolmácsának, gondolatát, melynél fogva a mozgást, a forrásvizet, a fürdést és hegyi levegőt emelé minden orvosszerek fölé.

Igenis, nyájas olvasó! a tátrakisdi ebéd nem vendéglői, hanem inkább családi színezetű. Itt hosszú asztalokat találunk terítve, melyeknél a családok, együtt vagy szemközt, a magánosok beékelve foglalnak helyet, miáltal csakhamar megszűnik a fesz, és az egymáshoz simulás kikerülhetlenül bekövetkezik; mert itt találkozni *ke'l* minden vendégnek, időn kívül soha éték ki nem szolgáltatván, sem magánfőzős itt nem divatozván. (Hogy a bétégek kivétel alá esnek, az kétséget nem szenved). És még is mindenki megelégedve távozik az asztaltól, hol a szolgálat is nem pincérek, hanem a vendéglő családjaához tartozni látszó tisztas nőszemélyek által történik. Az étkek száma ebédnél öt, s vacsoránál 3. De mi itt az étkezésnek családi színt kölcsönöz, leginkább az, hogy itt senki sem fizet mindjárt — (legfőleg bor vagy fekete kávéért, ha t. i. akar) — mi által meg van kímélve a vendég a pincérek gyorsan számoló szántsándékos tévedéseitől, és csak eltávolozás előtt nyújtatik át a költségek jegyzéke, melynek jutányosságán itt — hol mindent a távolból kell szerezni — csak elbámulunk. Mert hisz ebédért 85, vacsoráért 45, tisztas szábaért 100 — 50 krt. jegyeznek. Mily kényelem ez, csak az tudja, ki például Pesten vagy más fürdői vengéglőben étkezett, vagy azokban csak egy éjt és egy napot töltte, miért gyakran — a szolgai személyzet mintegy követelt tiszteletdíjával együtt 3 — 5 fra rüg a pusztai szállás díja. Itt ellenben a szolgák visszavonulnak, s csak fölkeresve fogadnak el valamit! —

Valódi patriarcalis élet! —

Ide tehát, kik szórakozást, kik tikkadt hőség helyett mérsékelt levegőt kerestek, itt minden közreműködik a vér tisztítására s az egészség edzésére. S hiszem is — hogy — ha a könnyű közlekedés által ide is kiterjesztetnek, mint azt a kitűzött mérnöki jegyekről következtetni lehet — akkor Tátrakisdi vagy Tátrafüred épen oly keresett és népes lesz, mint Balatonfüred! — hol épen az imént érintettkekre nézve tömérdek a kívánni való! —

Bocsánat azonban, nyájas olvasó! ha az étkezés körül részletesebb valék; de azt érinteni annál szükségesnek találtam, minél inkább érdeklí az utast a gyomor és erszény, s minél előbbek hazánk többi fürdőhelyei e tekintetben.

Most még Tátrafüredről mint fürdőhelyről néhány szót.

Bredete, ha jól fölfigytem Reiner urnak, a mostani fürdőberlőnek előadását — 1795-re fölvihető, midőn akkori birtokosa, gr.

Csáky István, itt a táj bájait élvezendő, és a savanyuvizet használó, kisdud nyaralót és kápolnát emeltetett, mely utóbbi által némiképp remeteségi színt is kölcsönöz ittlétének. Mint fürdő és gyógyhely azonban csak 1824 ben kezdett használatni. Most Mühlenbach helység tulajdona, melytől Reiner ur 30 évré vevé bérbe. Teljes elismerést érdemel ő, hogy újabb időben a régi vendéghozzájárulásokhoz még két csinos svajci alakra épített emeletes, és egy kőházat emelt, mi által a vendégszobák száma mintegy 50-re szaporodott. Ezekben a szobák csinosan festvők és bútorozták, míg a régiebbek, egyszerűbbek. De tisztaság mindenütt uralkodik. Ezen épületek előtt szép virágágyások díszlenek. A kutakból a víz folyvást foly egy kádba, földalatti vízvezetéseken, melyek igen könnyen művészi szökőkutakká volnának átalakíthatók. A tulajdonképi fürdőhelyiségek még igen egyszerűek ugyan, de a melegeztet savanyuvizet még is csavarokkal lehet a kádba eresztetni, s ha nem eszálodom, hat ily szobánál több nincs, de a mi itt is meglepett, az a meleg fürdő ára, t. i. 20 ujkr.!

Egy szép ligeten sétánk főleg vívén a zuhanyhoz, mely férfiak számára külön, nőknek is külön mindenütt egy előszobáskával van ellátva, — itt lepedővel együtt 15 kt. fizettünk.

A régi épületek egyikével kapcsolatban van az ebédlő és előtte a táncsterem, melyben két szekrényben magyar és német kis olvasó-könyvtárak alapjai vannak megvetve. A táncsterem előtt egy széles erkélyről gyönyörű kilátás kínálkozik, az ide vezető utra s Poprád völgyébe, bár hegyek által mindkét oldalról korlátozva. Alatta a kellemes italu savanyuvíz kutja, mely magában és borral egyaránt iható, s a közel vidékre palackokban is elszállítják.

A fürdőháztól jobbra mintegy 300 ölnyi távolságra ismét 3 savanyuvíz-forrás vagyon „Reiner forrásai“ névvel, melyek kelleme izűk és hűsebb hőmérsékük által enyhítik a sétálás után a szomjazókat. — A sétányok, melyek a ligeteken át kigyóznak, szűkek ugyan, de gondosan tatarozták. Végre mosással is kedveskednek a vendégeknek, mi valóban példányul szolgálhatna sok fővárosi mosásnak; különös tulajdona a hófehérség és — jutányosság.

Még a vizgyógyászat rendszeres kezelése hiányzik itt, mely valóban nagy mértékben volna itt gyakorolható. De hir szerint azt is egy kassai emberbarát szándékozik itt életbe léptetni, mi által Tátrafürednek új szépszámu vendégekre van kilátása *).

Ezek Tátrafüred részletei.

(Folyt. következik.)

* Ez idén ez is életbe lépett, még pedig az e téren nagy tapasztalásu b. Leutsch (vol. honvédezés) szakértő vezetése alatt Szerk.

T Á R H Á Z.

Néhány szó a magyar Akadémia építkezési kísérletei fölött *).

Azon áldozatkész lelkesedéssel, melyre a tudományok házána építése nemzetünket indítá, az általános érdekeltséggel, melyet ez eszme kivétele földezt; merev és sértő ellentétet képez az Akadémia magába zárt, önlekes eljárása, melynél fogva sem a közvéleményt figyelemre méltatni, sem intézkedéseiről az adakozó közönséget értesíteni szükségesnek nem tartja. Oly következetes pedig az Akadémia e hallgatási és titoktartási rendszerének alkalmazásában, hogy nemcsak önként nem ad hirt palotájának sorsa fölől, de még egyes nyílt felhívásokra sem hajol s később sértő gyanítgatásokat elűzni, mintsem szerencsétlen eredményű rendszabályainak indoklását megkísértené. — Avagy azt hiszi-e az Akadémia, oly keveset ért az építési ügyhöz a közönség, vagy oly kevésé viseli azt szívén, hogy egykedvűen nézheti, miként vesz kárba másfél évnvi drága idő és megerőltetéssel gyűjtött másfél ezer darab arany? vagy azt hiszi, mutatott fel addig egyebet kísérleteknél? oly kísérleteknél, melyek a nemzetreményét egy igazán sikerült palota iránt élesztani legkevésbé sem alkalmatosak; vagy gondolja tán, kellemesen lesz meglepetve a nemzetiségére büszke magyar nép, ha amnyi vizsály után végre is egy idegen építész által vesződségesen összehozott tervrajz szerint kezd épülni az előrelátólag disztelen palota?

* Olvasóink ismerik az Akadémia palotája körüli nézeteket, gyakran tanusított buzgalomukat; azt is kijelentettük már más ízben, hogy teljes bizalommal viseltetünk az akadémiai bizottság tiszta szándékai iránt, melyeknek a fölmerült akadályok ellenére is sikerülni fog elvégre, a feladat nehézségeit megoldani; sőt az ügy késedelmére nézve is nagy mérsékletet találunk a közelmúlt idők politikai eseményeiben, melyek minden más tárgyat egy időre háttérbe szorítanak. Mindemellett azonban figyelemre méltónak találjuk a jelen felszólalást oly hazánkiai szájából, kik szakavatottságuknak s hazafias érzelmeiknek már más ízben is adtak tanujelét.

Szerk.

és bizonytalan költségvetést szoktak készíteni és a programban kitett ár-szabást kevés figyelemre méltatják: így például jelen esetben Ferstl és Stühler tervemajdnem kétszer annyira kerülne, mint a program kívánja. Továbbá ha a tervező még oly lelkiismeretesen számítana is, tagadhatlan, hogy a kivitel alkalmával roppant költségek jöhetnek elő; például: az Akadémia palotájánál már a program kimondja, hogy az alapzat sokkal többre kerülhet, mint rendesen szokott, — már pedig ezt a sokat nehéz felvenni a számításba.

Továbbá az is bizonyos, hogy egy és ugyanazon alapterv szerint igen különböző drágaságú építményt lehet előállítani, mert az anyag és kézi munka minősége, a külső és belső feldíszítés határai az előleges tervekben kijelölve nem lévén, alkudozásra és gazdálkodásra tágas tér marad. Végre miért is kellett egy akadémiai palotánál oly félszék tekintettel lenni a begyűlt pénzösszegre: ha a tudós társaság magánzemély volna és csupán az évenkénti lakbér meggazdálkodása vagy nagyobb kényelem kedvéért építene magának házat, helyén volna ez óvatosság: de a fenforgó esetben nem magánember, nem is egy szűkebb körű társulat épített; a magyar Akadémia palotáját egy nemzet építeti: a magyar nemzet akarja maradandó emlékként örökíteni kegyeletét a művelődés főemlétyei, a tudományok és művészetek iránt. *Uly emlék sikerülése a nemzetre nézve becsületkérdés, azért azt semmi pénzösszegetől függővé tenni nem szabad.* És végre az adakozások természetéből következik, hogy a palotára begyűlendő pénzösszeget mindez ideig csak közelítőleg is kiszámítani teljesen lehetetlen; a lehetlent pedig kár erőszakolni.

Igy tehát minden igazi ok nélkül időzött a bizottság és mit tett, midőn végre hét hónapi semmittevés után működését megkezdte? Első dolga volt, az előbb nyilvánosan megígért és az összes nemzet által öhajított nyilvános pályázat helyett, állítólag időkiméless szempontjából, a magán megbízás útjára térni át: megbízott tehát három építész, hogy zártkörű versenyben sietve készítsenek tervek. Ez önkényes és szerencsétlen félrendszabály ellen a hírlapokban több határozottan rosáló czikk jelenvén meg, természetesen lett volna és kívánatos, hogy az Akadémia a nyugtalankodók megnyugtatóására valami felvilágosítást bocsásson közre: mégis csak egyetlen, elkésett és nem hivatalos nyilatkozatot bírnak e tárgyban Tóth Lőrincz akadémiai rendes tag és pénztárnok urtól, ki többek közt ezt írja:

„Igen tisztelt barátom Henszlmann Imre urnak, mint alapos és tekintélyes szakértőnek tanácsára s az általa előhozott fontos indokok által meggyőződve, az igazgatótanács nem tartotta czél szerűnek a nyilvános pályázat hirdetését, hanem megbízta Henszlmann Imre urat, mint az építészeti elmélet elismert mesterét, gyakorló építész-társával a jeles Gerster és Frey urakkal s megbízott még egy kitűnő pesti s egy bécsi tekintélyes építész, hogy előre kiszabott és biztosított 300 arany díj mellett a Henszlmann által az akadémiai tisztviselők s a különféle osztályok és szakbizottságok véleményének s kívánatainak meghallgatása és bő megfontolása után kidolgozott és az építési bizottság által helybenhagyott program szerint tervek készítsenek.“

Tehát egyszerűen *titkolt az igazgatótanácsnak pályázatot nem hirdetni!* erre nincs mit felelnünk: de a Henszlmann ur által előhozott fontos indokokot hallani csakugyan kíváncsiak volnánk — és talán jogosultak is!?

Feltéve azonban, hogy az építés kezelői elméleti okok által meggyőzteni hagyták magukat a nyílt verseny czél szerűtlen volta felől, úgy viszont a zártkörű pályázattal tett első kísérlet elég világosan *ti nyílt* kimutatta, hogy ezen módja a tervek készítésnek szintén nem valami nagyon czél szerű.

Elsőben is a felszólított művészek minden pályázati szabályok ellenére a többoldaluság és a tárgy kellő megvilágításának nagy hátrányára egymás közt formaszertartó szerződés kötötték, — így áll a „Pesti Napló“ egy cikkében: „A művészek, kiknek stílyre nézve szabad kéz hagyatott, bátorsággal bírván, a műépítészeti izlések irányában majdnem egészen tájékozatlan közönségünk elébe oly izléssel fellépni, melyre nézve meggyőződve voltak, hogy az a vegyes közönség elfoglalt kicsinyes nézeteivel, s e részben ki nem képezett, sőt egészen tájékozatlan véleményével teljesen ellenkezik stb. stb., *körülzárják magukat és szerződtek, hogy góth stílyben dolgozzanak.*“

Mennyire nem volt kielégítő az ezen uton kivívott eredmény, mindamellett, hogy Ybl visszalépése által a példás egyetértés megbomlott és Szkalnitzky részéről egy nem góth terv érkezett be: azt maga az építési bizottság tettleg bevallotta, midőn utólagosan még két tervet készítettett, pusztán azért, hogy a stílyek közt nagyobb választása legyen. Tóth Lőrincz ur ez ügyben következőleg nyilatkozik: „Mint hogy mindkét megbízott tervező (tehát Szkalnitzky semmitsem számít) egy és azon t. i. góth izlésben dolgozott, az építési bizottság, melynek akkor, mikor századok számára akar építtetni egy, nemcsak czél szerű, hanem a nemzet díszének és méltóságának is megfelelő Akadémiát, midőn továbbá a pénzerőt, mely e czélra fordítatlatik, figyelmen kívül nem hagyhatta, feladata bizonyosan nem lehetett, sietni és hirtelenkedni, hanem éretten fontolni és életrevaló eszmék nyilatkozásának módot és alkalmat nyújtani (sic), tanácsosnak láttam, még két hírneves építész, más modorban dolgozni szokottakat, felkérni.“ — Szabadon rendkívül eszálodunk és sajnálunk, hogy a bizottság teendőinek ily szép leírásával annak tettei oly égbekiáltó ellentétet képeznek. Miután a bizottság első kísérletének eredményével nem volt megelégedve, a helyett, hogy eljárását változtatná, új kísérletet tenni látta jónak; tehát saját kárán sem tanult a bizottság, és jobb sorsra érdemes kitarással megmarad a tévúton, melyen egyszer elindult. Mi lett eredménye a második kísérletnek, mi jót szült az újabb idő-és arany pazarlás, arról bőven meggyőződhetünk, kik a

kiláított tervek között látták, melyek közül a két utóbb készült sem czél szerűség, sem szépség szempontjából a három első *fe ül nem multa.*

És mit tett a bizottság e második kísérletének meghiusulása után? Ugy hírlík — mert hivatalos tudósítást az Akadémia nem szokott adni — Stühler van megbízva egy új tervrajz készítésével, feladata lévén, Henszlmann alaprajzát az előbb annyira dicsőített góth stílyből kivetkőztetni és görög izlésbe fordítani át. — Így már aztán igazi remekművet várhatunk!

Ismételjük: az egész palota-építési ügy rossz uton van: az építési bizottság zárkózottsága és önkénye minden önzéstelen közreműködést lehetlenné tett, minden lelkesedést a szép tárgy iránt lehűtött. A program, mely szerint az építésznek tervezni kénytelenek, alapjaiban el van hibázva, a stílykérdésben pedig egyik végtől a másikba estünk, csak a középútra nem gondol senki. *Az eddig készült öt terv elfogadhatlan, és több mint valószínű, hogy a készülő hatodik még kevésbé lesz elfogadható.*

Kíváncsian várjuk, mi fog jöni ezután; folytatja-e tovább is kísérleteit az építési bizottság, vagy jó terv hiányában rossz szerint építteti palotáját, vagy talán végre visszatér az egyenes útra, a nyilvánosság országos útjára? Ohajtánók, hogy ez utóbbit tegye, mert a multakat könnyű lesz feledni, de egy elhibázott palota örökítőn építői tévedését. — Bergh és Hencz, építészek.

Irodalom és művészet.

+ (A muzeum képtár) ismét egy becses festményvel gyarapodott. Ez Ligetinek Palermot ábrázoló képe, mely 120 ft-ért aláírás után vásároltatott meg a Muzeumi számára. Ligeti, Markó Károly tanítványa volt, s azért az enlített festményt a Markóteremben fog elhelyeztetni.

+ (A „Trombita“ új szerkesztője nyert.) Sarkady István a nevezett lap szerkesztésétől, Sárosy Gyula pedig vezetéséről visszalépén, szerkesztését Kőrös Lajos lap tulajdonos vette át.

+ (Rákossy Sándor) „Magyar Viszhang“ című magyar szótásművek gyűjteménye jelent meg, magyar-német szótárral. A magyarul tanuló németek számára hasznos kézikönyv kapható Hartleben könyvkereskedésében.

+ (Schuselkanak „Ausztia és Magyarország“) című röpiratát a bécsiek oly mohón elkapkodták, hogy néhány nap múlva már második kiadást kellett belőle rendezni.

+ (Az 1848 iki sajtótörvény életbeléptetésére,) legalább mostanában, nincs kilátás. A „P. L.“ szerint gr. Forgách kancellár úgy véli, hogy ha ő e törvény életbeléptetését szorgalmazná is, nem lenne eredménye, miután a miniszterek ellene vannak.

+ (Jugosai Péterffy József), a tudnui vinctellérképezde igazgatója Keszthelyen, előfizetést hirdet „Tudnui társadalmi közlöny és közhasznú ismeretek tára“ című tudományos, ipar, művészeti, szépirodalmi és gazdasági szaklapra, mely már okt. hótól kezdve, mint a tudnui vinctellérképezde közlönye fog megindulni, s hetenkint egyszeri megjelenéssel az október — decemberi folyam előfizetési ára 2 ft 50 kr. E szaklap tájképeket, földrajzokat stb. igr mellékletül.

+ (Kocsányi László „Teleki-naptár“) nyit aláírását vagy előfizetést 60 krajval. A naptár gr. Teleki arczképpel és 15 korszerű arczképpel együtt 5 ft.

+ Ráth Mórál jelent meg: „A magyar állam földrajza“, a legújabb adatok nyomán írta Visontai János, gymnasiumi igazgató. I. füzet. A munkát kiegészítő II-ik füzet október elején jelenik meg. Ára mindkét füzetnek 84 kr.

+ (Uj naptárak.) A napokban egy egész csomó naptár jelent meg egyszerre a jövő 1862-ik évre u. m. a népnél közkedvességben levő „István bácsi naptár“, hasznos és mulatózó tartalommal s több fametszvényvel. Ára 50 kr. — „Lidérc-naptár“, rémtörténetek, kalandok, bűnesetek, lélek-jelenések, tündérrégek, csodás tünények mat. gyűjteménye. — „Protestáns népes naptár.“ Többek közremunkálásával szerkesztette dr. Ballagi Mór. VIII. évfolyam. Ára 50 kr. — „Hétfői sárkány.“ Humorisztikus naptár Erdőtől, több érdekes fametszvényvel. „Erdő“ egyik ismert humoristánk álneve. A két első naptár Heckenastnál, a két utóbbi Engel és Mandellonál jelent meg.

+ Ráth Mórál újabb a következő érdekes munkák jelentek meg: „Az angol parlament és híradása.“ Irta May Erskine Thomas, az angol alsóház segédjegyzője. A 4-ik kiadás után átdolgozta Barsi József. Ára 3 ft. E kitűnő munka bizonyára különös ajánlatunk nélkül is nagy keletnek fog örvendeni. A ki a világ első parlamentje szerkesztet és eljárását alaposan akarja ismerni, e könyvnek igen nagy hasznát veheti.

+ „H. Rákossy Ferencz és nevezetesebb kortársainak némely kiadottan eredeti levelei.“ Ára 1 ft. A 133 lapnyi könyv becses adatokat nyújt hazánk történetének egyik legnevezetesebb korszakához.

+ „A nemz. és a jelen és a jövő szempontjából.“ Irta Cs. 48 lap. — Ára 40 kr.

+ „Magyarország családi címerekkel és leszármazási táblákkal.“ Irta Nagy Iván. Tizedik kötet, 1-ső és 2-dik kötet. Mednyánszky — Molnár családokat foglalja magában. Ára 1 ft. 70 kr.

+ „A kereskedelmi számtan lemei.“ Leginkább kezdők számára, a vásárnapi és kereskedelmi alosztályok teendőihez mérve. Szerző hazánk egyik számtani tekintélye Weninger Vincze. I. füzet.

+ „Adalék a magyar nemzet történetéhez a XVI-ik századból.“ Szalay László által. Második kiadás. Ára 1 ft 20 kr. 255 lap. E becses műre nézve legjobb ajánlat a szerző neve.

+ (Uj lap.) *Rózságyi Antal* „Gombostű” című szépirodalmi és divatlap megindítására nyert engedélyt, mely hetenkint kétszer fog megjelenni. Azonban úgy halljuk, hogy a cím mással fog fölseréltetni.

— Egy csinos kiállítású füzetben megjelent: „Magyarországi s erdélyi budós fejedelmek képmái Imre szecseriúdnak Komáromi Jánosnak törökországi diariumja és experientiaja, közli Nagy István”. Kapható Ráth Móránál 1 pttért új p. Ez érdekes napló a Tököllyéle emigrációról, és Tököllynek, valamint nevének a hőslük Zrínyi Ilonának utolsó éveikről hoz hiteles adatokat, egyszersmind a törökországi akkori viszonyoknak is oly érdekes leírását nyújtja, hogy az nem csak a történetkedvelők, de más irodalombarátoknak is kellemes olvasmányul ajánlkozik.

+ (Markó Károly képeiből) a nemzeti Múzeum számára eddig 6000 forint áru van megvásárolva. A további aláírások e célra folyamatban vannak. Az összes Markó-féle képek ára, mint tudjuk, 12,600 ft.

+ (Uj zenemű) Simonffy Kálmán gr. Teleki László emlékére „A szikrák sírholtján” című zeneművet szerzett. A „Családi Kör” mellett jelent mellékletül meg.

— (Rajztanítás.) Engerth Vilmos tanár október elejétől kezdve ismét tanít magánrajziskolájában naponként délutáni 2—4 óráig, a képző és technikai rajzművészet minden szakából. Midőn e rajziskolát, mely több év óta legjobb hírből áll, ismét emlékeztetbe hozzuk, egyszersmind figyelemztetjük az illetőket az iskola újabb szállására, mely jelenleg a Dorottya-utczában 11-ik szám alatti házban van, a Lloyd épület átellenében.

+ (Pályázati ügy.) Molnár György a budai népszínház 50 aranyos pályázatára eddig beküldött népszínművek közül a „Budavár ostroma” című, „El magyar, áll Buda még” jellegű és „Lidi” című művek ismeretlen szerzőtől, hogy az említett népszínművek zenéjének szerkesztésére nézve vele levelezési érintkezésbe jöni sziveskedjenek, megnevezvén bizonyos helyet, hova levélbe foglalt nézetét küldhesse. Egyszersmind a pályázatra beküldendő művek díjazását oda igazítja, hogy az 50 arany jutalmat el nem nyert népszínmű is 10 szászóli jövedelemben részesül.

+ (Uj könyvkereskedés Budán.) Nagel M. V. Budán új könyvkereskedést nyitand, kiváló tekintettel a magyar irodalomra.

Egyház és iskola.

+ (A budai főreáltanoda igazgatósága) közhírré teszi, hogy a helytartóság szept. 4-iki kibocsátványa folytán, a legközelebbi tanfolyam a budai főreáltanodában is nov. 1-én veszi kezdetét.

+ (A pesti főreáltanoda igazgatósága tudatja), hogy a helytartóság többször említett kibocsátványa folytán, a legközelebbi tanév ez intézetben is nov. 1-én veszi kezdetét; a beírások okt. 25-től 30-ig bezárólag fognak történni, a félévbeli vizsgálatok pedig okt. 30-án tartatnak.

+ (A magyarhoni ág. hitv. evang. egyház egyetemének közgyűlésén) szövegére kerülve, hogy Kuzmányi törvénytelen patentján superintendens már lelkes állomásra is merészeltet valakit fölszentelni, e tárgyban oda nyilatkozott az egyházegyletem, hogy lelkesül csak azt fogja elismerni, ki az egyház által arra megbízott férfiak által szenteltetik föl. Ugyane közgyűlésen Szentiványi Márton indítványára elhatározatott egy memorandum készítése, a jövő országgyűléshez, melyben az fölkértek, hogy ősi szokás szerint törvény által biztosítsa a prot. egyház jogait s a pátenst és annak netán létező következményeit szüntesse meg.

+ (A kun-sz.-miklósi ref. gymnasium) a VI. osztály felállítására által már a legközelebbi iskolai évben ki fog egészíteni, s benne az előadások, négy rendes és két segédtanár által, az ismeretes egyházker. tanterv szerint, f. é. okt. 3-án fognak megkezdetni.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (A kolosvári loversenyek) szept. 28. és 30-án fognak végbemenni. Ez alkalomból hangversenyeket és egy jótékony célú tánczvizigalmat is rendeznek Kolosvárt.

+ (A magyar erdőségyelet tizenegyedik nagygyűlése) Oravicán e hó 10.—14-kén tartatott meg. Miután az egylet elnöke Königsberg Gusztáv gróf a gyűlést tartalmas beszéddel megnyitotta, Vorreith erdőmester, kiemelve az erdők nemzetgazdasági fontosságát hazánkban, beszéde folyamata alatt kiterjeszkedett más államok erdőtlenségére s azon kárra, melyet a lakosok a fa hiánya miatt szenvednek, míg nálunk a nép általában bőven meg van áldva e tekintetben. Theriot, ki az egylettől kiküldetett az osztrák erdőségyelet meglátogatására, úgy nyilatkozik, hogy ez igen gyenge lábon áll, s indítványozza, hogy a magyar erdőségyelet továbbra is független legyen az osztrák erdőségyeletről, s ezzel, valamint más hasonló egyletekkel is, csak personálunióra lépjen. Helm, Koburg herceg sz.-antali erdősze ezen tárgy fölött értekezik, megemlítve a magyar ügylet nyelvnehezégeit, s fölemli a Selmeczen kiadandó magyar erdőségi lap feletti abbéli aggodalmát is, hogy az egylet erejét nem lesz jó szétszórni. A további tárgyalások következkre terjedtek ki: 1) Jelentés az egylet utolsó nagygyűlése óta kifejtett tevékenységről. 2) Uj tagok felvételéről. 3) Mikor és hol tartassék a legközelebbi nagygyűlés? (Gödöllő Pestmegyében határozatott). 4) Az ügyvezető választása a legközelebbi nagygyűlésre.

Közütemezetek, egyletek.

+ (A földhitelintézet ügyét) a helytartóság a legforróbban ajánlá gróf Forgách figyelmébe, indítványozván, hogy ez új intézet tartaléktőkájének szaporítására az országos pénztárból 500,000 ft. utalványozassék. Miután

ez intézet alapításába a pénzügyminiszterium elvileg már beleegyezett, s miután az alapszabályokban némi kívánt módosítások megtétettek; bizton remélhetők, hogy e nagyfontosságú intézet alapszabályai végleges megerősítését többé semmi akadály nem gátolná.

+ (Fegyenc-intézetek.) Az Ausztriában levő polgári fegyenc-intézetek száma 28, ezek közül 17 férfiak, 11 pedig nők számára szolgált ingyenlakást. Ez intézetekben összesen 16,000 személy fér el, jelenleg azonban csak (!) 14,000-en használják az önkéntes ingyenlakást.

+ (A pesti takarékpénztár részvényesei) az legfelsőbb helyről visszaküldött alapszabályoknak újabb átdolgozása végett okt. 15-kén az intézet épületében közgyűlést tartanak.

+ (A „Nemzeti Kör”) f. hó 29-én d. u. 5 órakor közgyűlést tartott

+ (Az írói segélypénztár ügye.) Gr. Károlyi István és b. Eötvös József folyamodott a helytartósághoz az írói segélypénztár javára rendezendő sorsjáték engedélyezéséért; de a helytartóság, mivel az írói segélypénztár alapszabályai nincsenek megerősítve, a kérelmet visszautasította. Most a két köztisztelőtől honfi fel fogja terjeszteni az alapszabályokat s a sorsjáték iránti folyamodását is megújítja. Valóban, nagyon kívánatos volna, hogy a rég függőben levő kérdés valahára eldöntetné. Alkalmilag megjegyezzük, hogy az írói segélypénztár megalapítására a „Családi Kör” szerkesztőségénél eddig mintegy másfélszer forint gyűlt be, legtöbbszörre egyes lelkes honleányok adományaiból.

Közlekedés.

+ (Összeütközés a Dunán.) Ismét két hajó összeütközéséről hallunk, mely Baján fölül „Ferdinand Max” személy — és „Pest” áruszállító gőzös között történt. Mint mondják, „Mátyás Király” is közel volt ez összeütközéshez és így annak kapitánya lehet a tényállás fölvetelénél a legilletékes tanú. — Hogy miként és kinek hibájával történt ez összeütközés: nem tudjuk; de elég szomorú tudnunk, hogy „Ferdinand Max” kapitánya, Fischer Károly szépei hazánkfa összezúzza néhány órai szenvedés után ennek következtében kinos halálal múlt ki s ugyanazon hajó első gépésze, kabinjából, melyben éppen aludt, ágyából kiesett s föllehetlenül elveszett, és így a szomorú esemény két család fölébe került. Mint mondtuk, nem tudjuk, hogy a szerencsétlenség miként és kinek hibájából vagy hanyagságból származott? A hajózás mindenestire, ügyes kezek között is több esetlegességek lehet kitéve, mint egyéb közlekedési módok, mint p. o. a vaspálya vonatai, melyek sineken járnak. Epen emélfogva azt gondoljuk tehát, hogy az a fölötti örökös és illető hatóságoknak minél éberebb figyelmére lenne méltó. Pedig még most az is kérdés, hogy mely közhatalóság vagy a kormány melyik organuma ügyel a kapitányi kinevezésekre? Ausztriában ez bizonyosan rendezve lesz; de nálunk mely hatóság kezelszik ezen egyének képességeit? mert mi a hajó kapitányát a hajón nem magán. — hanem közhivatalnoknak vagyunk kénytelenek tekinteni. Távolról sem mondjuk, hogy a kapitányokat vagy azok tehetségét akarnók kétségbe vonni; hanem annál önkéntelenebbül merül föl előttünk a kérdés: nincsen-e a hajók személyzete a reá méltó szolgálat terhes volta mellett rendkívül igénybe véve, mi által a legjobb alkat is meglankad s a legtehetséges erők is meggyengülnek és elfáradnak? Minden esetre közérdekű körülmény; — mert nem elég, gyorsan utazunk, hanem fő dolog, hogy biztosan utazunk, mire nézve, azt hisszük, hogy nem elég az illetőknek csak arról gondoskodni, hogy a társaság vonalain kívánságuk szerinti politikai színezetű kapitányok legyenek — (mely czéltól közelebb annyit dislocatit történt a kapitányok között) — hanem hogy a közönség biztonságban érezhesse magát a hajókon. — Már a gyanított vagy általunk ismeretlen körülményekben-e, de valahol minden esetre megvan a hiba s hogy az eltávolítások, nem lehet egyedül a társaság által nyújtott garantiában megnyugodunk, itt az országos főhatóság közbejárására van szükség.

+ (A Komáromba menő hajó Pestről) f. hó 19-ke óta nem d. u. 3, hanem 2 órakor indul.

Mi újság?

+ (Gr. Forgách) aligha le nem lép a kancellárságról; Bécsben eddigi erőlyes eljárásával sincsenek megelégedve. A „P. K.” szerint azt is beszélük, hogy legmagasabb helyen azon tervvel foglalkoznak, miszerint egyáltalában felszaltják az udv. kancelláriákat, s az ott alkalmazott hivatalnokokat az illető országok közigazgatási hatóságainál alkalmazák. Ugy látszik, ez esetben is teljesül az a közmondás, hogy „ma nemek, holnap neked.” Az udv. kancellária felszaltta az országgyűlést és most a megyéket, az udv. kancelláriát pedig felszaltja Schmerling; hát Schmerlinget ki oszlatja fel? Német lapok még azt a hirt is kezdik pengetni hogy a Reichsrathot is fel akarják függeszteni — ad graecas calendas, hogy a kormány még e látszólagos akadályt is eltegye lá alól. Egy lap azt jövendőli, hogy legfőbb 10—12 hó múlva a jámbor Reichsrathot csak a történet fog beszélni. Biz az könnyen megeshetik, hogy a kormány számtalan gondja közt a hazaküldött Reichsrathot végkép otthon felejt. Pedig mily roppant sokat vesztenének vele!

+ (Lapfoglalások.) A Bolond Miska, Üstökös és Fekete Leves legutóbbi számait a cs. k. rendőrség lefoglalta.

+ (B. Kemény Ferencz utóda) a kölni lap szerint b. Geringert és gr. Toldalagí Ferenczet emlegetik.

+ (Bécsben a négyemeletesnél magasabb házak építését) a miniszterium eltiltotta. Az erre vonatkozó rendelet még e folyó évben életbe lép.

+ (Pesten az újenczolás), mint halljuk, a jövő hóban megkezdetik.

Vasárnapi Ujság 39-ik számához 1861.

+ (A helytartóságtól szigorú parancs érkezett Pestvárosához), hogy a képviselőtestület által életbeletett különféle díjakat azonnal megszüntesse, s e tekintetben az eddigi szabályokhoz alkalmazkodják.

+ (Haldózás.) Szokolay Istvánnak, a „Törvénykezési Lapok” szerkesztőjének neje Verner Adolfin assz. f. hó 19-én életének 30-ik évében meghalt. Béke lengjen porai felett!

+ (Az olasz magyar legio ruházata.) Egy Salernóból küldött tudósítás szerint, a magyar legiobeli lovasok kék attilát, vörös nadrágot és zöld csakót viselnek, mind vörös zsinórral. A gyalogok ruházata olyan, mint az 1848-ki honvédeké: kávészin magyarka, vörös zsinórral és ezüst makk-gombokkal; kék nadrág és kék csakó. A tüzésérg magyarkája és csakója kávészin.

+ (Azon pompás magyar főköti), melylyel több pesti hölgy Türr tábornok hercegi nejét meg akarja tisztelni, a „Cs. kör” szerkesztője Szeff Emília fölüjelete alatt, Kleinné divatúrnó műtermében készül.

— (Utonállás és gyilkosság) Somogyváradról, sept. 21-ről írják: Zsoldos János, szigetvári járásbeli csendbiztos, és 15 éves tanuló fia Geiza tegnapi 11- s 12 óra közben éjszakán a Szigetvár-Babócsai póstaut mellett eső ugynevezett Zöldág-csárdánál, Szigetvárról lakásokra Kis-Dob-szába menve, gaz kezek által meggyilkoltatván, másnap reggel a Nagydob-szai utczán, saját fogatokat egymásra hanyattan, lövések által összeroncsolt testtel halva találtattak. A bonczolás alkalmával kitűnt, hogy mindketten 3—3 lövést kaptak. A tettesek még azon reggel közre kerültek! s nem akarván az írtotató merényletnek még csak hallás utáni leírásába bocsátkozni, erről majd később! —

Tegnap ment végbe a temetés, roppant gyászoló tömeg jelenlétében; emberöltő oly sok könyvet hullani még sohasem láttunk, de hiszen hogy is ne? mindenkinek barátja volt ő, tizta jellem, s olyan hivatalnok, a kinek helyét aligha egy hirtelen töltötte be valaki.

A szerencsétlen apa egy özvegyet s még 4 nevetlen árvát hagyott maga után. — r. l.

+ (Helyreigazítás.) A „M. S.”-ből átvett azon hírtünk illetőleg, hogy Schmerling a Döry-árvák perében számadási nehézségek miatt 10,000 ftig elítéltetett, ugyancsak a „M. S.” illetékes kezből azon felvilágosítást vette, hogy számadási nehézségekről és így Schmerling elítéléséről szó nem volt; másfelől pedig épen Schmerling közbenjárásának köszönhető, hogy az érdeklött per az árvák javára dőlt el. (A hirt a P. U. közelebbi számában közöltük.)

+ (Apponyi gróf országbiró), mint tudjuk, közelebbi Bécsben mulatása alatt Plener pénzügyminiszterrel tárgyalásokat folytatott a bélyegadó fizetésére vonatkozó utóbbi rendeletet illetőleg. A „P. L.” szerint ez ügyben azon javaslat tétetett volna, hogy a bélyegadó helyett az 1840-iki váltódíjszabályzat mintájára egy díjszabási törvény léptetessék életbe.

+ (A Schmerling és gr. Forgách közti véleménykülönbség) főképp az erdélyi ügyet illetőleg oly jelentékeny volt, hogy egyúttmaradásuk a kabinetben lehetlenné kezdett válni. Mindketten együtt adták be lemondásukat, de egyik részről sem fogadtatott el. Schmerling a kihallgatáson, mint mindig, most is teljes győzelmet aratott, míg gr. Forgách tovább is kérte hivatalától lemondását. Ezután komolyan szóba jött egy új kancellár kinevezetése; gr. Nádasdyt kínálták meg e méltósággal, ki azonban el nem fogadta.

+ (Becker Oskárt), az esküdtszék a porosz király ellen elkövetett merényletben bűnösnek nyilvánította, s a törvényszék husz évi fegyházi fogságra ítélte, melyből az első 9 évet hat évi magános fogságra fogják váltóztatni, a hátralévő 11 évet pedig közös fogságban kell kiállnia. Ennek végével kiutasítják az országból. Becker mosolyogva hallgatta végig az ítéletet.

+ (Pestmegye első alispánja Nyáry Pál) a napokban rendeletet vett a helytartóságtól, melyben figyelmeztetik, hogy a f. hó 30-ra kitűzött közgyűlés megtartását a felsőség nem fogja tűrni.

+ (A győri fiatalság) sept. 18-án műkedvelői előadást tartott a győrmegyei tűzkárosulat segélyezésére. A tiszta jövedelem 435 ft. 35 kr. A győri fiatalság, e szép eredmény által felbátorítva, nemskorára még egy előadást fog tartani ugyan e czélra.

+ (Hírek a magyar legioból.) Az olaszországi magyar legio jelenleg 1300 főből áll, ezenkívül 100 tiszt készül belépni. Danyov, kinek lábát elválták, jobban van. Várady Ádám őrnagyot, a „Buk. M. Közlöny” egykori szerkesztőjét Aquiból elbocsátották, Homburgba ment nejevel és leányával, két fia pedig Bukarestben van. Hegyessy Ferenczet, egykori honvéd-századosat Afrikába küldték. Átalában a magyar legioban a legnagyobb fegyelem uralkodik. Van rá példa, hogy egy kapitányt azért bocsátottak el, mert egy rozshírű növel közhelyen karöltve sétált. Duka huszárszázados közelebb utazott keresztül Bukaresten a magyar legioboz. Egy, a legioból betegsége miatt haza jött magyar fiú beszéli, „hogy midőn az ember Noe-rában van, s hallja azt a sok szeg magyar dalt, a vig huszárok sarkantyupengését, s mindenfelől csak magyar beszédet, azt képzeli az ember, hogy 48-ban él, s mintha épen Lugoson volnának, hogy az öreg Bem atyussal mint sasok lecsapjanak; sokszor emlegetik az öreg Bem atyust és Petőfit, az ő kedves költő-őrnagyát.”

+ (A magyar udv. kancellária) a „P. L.” szerint jelenleg azon kérdés tárgyalásával foglalkozik: lehet-e a zsidó ügyvéd? Hirszerint e kérdés a kor szellemének megfelelő megoldást nyerend.

+ (Lisznyai Kálmán) közelebb Pozsonyban rendezend költői estélyt, azután pedig Gräfenbergbe indul egészsége helyreállítására végett.

+ (Páman híres krakói rendőrigazgató), ki az utóbbi krakói zavar-gások alkalmával saját becses kezével botozta az embereket, hirszerint elmozdították hivatalától.

+ (Az igazságügyi miniszterium törvényhozási osztályában) a „Gazetta di Fiume” szerint egy törvényjavaslat van készülőben, melynek egyik szakasza szerint a rendőrségi ügynök felszólítására mindenki köteles, bármely gonosztevő elfogatására tetteles segédkezet nyújtani. Ki e felszólításnak nem engedelmeskedik, a gonosztevő kisebb vagy nagyobb bűnössége szerint, pénz-bírsággal vagy fogsággal fogja büntettetne. E szerint tehát a miniszterium minden alkalvólól rendőrt akarna csinálni.

+ (Érdekes vendég.) Garnier-Paget, az 1848-iki ideiglenes francia kormány egyik tagja a bécsi Réichsrath egyik közelebbi ülésén jelen volt, tegnapi pedig Pestre varták.

+ (Indiában az epemirigy) nagy mérvben dühöng. Az ott levő angol sereg legegészségesebb katonái néhány óra alatt a ravatalra jutnak.

+ (Marmarosban Szaplonczay Zsigmond), a megyének 1849-iki alispánja elhunyt. A megye egyheti gyászt határozott.

+ (Duna-Földvárót az agárverseny) okt. 15., 16. és nov. 4-én fog megtartatni.

+ (Régiségek.) Gyula-Fehérváron a vár alsó kapuja előtti sáncának kiadás alkalmával érdekes római régiségeket találtak.

+ (Haldózás.) Papszász Lajos, volt bihari első alispán és két izben országgyűlési követ, f. hó 17-n Pesten meghalálozott. Az érdemdús hazafi hült tetemei Igarra szállítottattak.

+ (A m. akadémiai palota ügyéről) a „P. N.” úgy értesül, hogy a különböző tervkészítők költségvetései most vannak részletes vizsgálat alatt, mit egy, a helyi viszonyokkal és árakkal tökéletesen ismeretes pesti építészektől álló bizottmány teljesít. E bizottmány 3—4 hét múlva lesz készen munkájával. A begyűlt pénzek idő közben a takarékpénztárban gyümölcsöznek. Szolgáljon ez némi válaszul az ügy pangása iránt több oldalról kifejezett kérdésekre.

+ (A Révay-szobor javára Nagy-Szent-Miklóson rendezett zene-, ének- és szavalati estély) f. hó 7-én, daczára a nehézségeknek, mind anyagi, mind szellemi tekintetben jól sikerült. A műsorozat változatos tartalmu volt; két szakaszban 15 darab adatott elő. Az est hőse, mint értesülünk, Szabó ügyvéd volt, kinek szép tenorhangja, képzettsége és fesztelen magatartása mindenkit elragadtat. Kiemelendő Dániel Etelka k. a. is, ki Garay „Magyar hölgy”-ét meghatóan szavalta. Az énekar is helyesen működött; különösen tetszett a bordal „Ernani”-ből, mit ismételni is kellett. Nikolits a „Frakk” szavalsával jól megneveztette a közönséget. A rendezést Mattiasich Ferencz aljegyző vállalta magára, kinek a program szerint az emlékezésedet kellett volna előadnia, de rekedtsége miatt azt Rónay Alajos vette át. Az estélyt nagyszerű táncmulatság követte. Az előadás tiszta jövedelme majd 300 ft.

+ (Lengyel egyetem Turinban.) Mieroslawsky tábornok a lapok szerint engedélyt nyert a turini kormánytól egyetem alapítására, e hó 18-án már el is utazott oda Párisból 100 fiatal lengyelrel.

+ (Türr házassága.) Türr házasságáról annyi ellenkező hír érkezik csaknem naponkint, hogy nem könnyű belőlök a valót kiokoskodni. Nehány nap előtt még úgy tudtuk, hogy az összekelés okt. 1-re van kitűzve, legújabbban pedig mint bizonyost írják, hogy már meg is történt az f. hó 11-én. Erre vonatkozólag írja a „M. S.” Mint B. Ernő hazánkfiának egy barátunkhoz intézett levele után hitelesen jelenthetjük, Türr tábornok f. hó 11-én csakugyan, még pedig a legnagyobb csenddel és gyorsasággal, esti 10 órakor megtartotta menyegzőjét a mondovi templomban gr. Wyse-Bonaparte Adél kisasszonynyal. Az esküvőn Sacchi és egész osztályának tisztikara jelen volt. A boldog pár 15-én utazott Milanon keresztül Cernobbioba, hol gr. Teleki Sándor is lakik; onnan a tél kezdetével megint visszatérnd Milanóba. E hirt a milanoi „Perseveranza” is megerősíti, melyszerint az egybekelési szertartás a mondott napon, Mondovitól három mérföldnyire, a Madonna di Vico nagy egyháza mellett ment véghez, Durando és Sacchi tábornokok és sok önkéntes tiszt jelenlétében. (Hát Kossuth és Garibaldi hol maradt?) F. hó 13-án a tábornok hitvesével együtt jelen volt a mondovi színházban „Trovatore” előadásán, mely alkalomra a színház ünneplően ki volt világítva.

+ (Smolkához az üdvözlő iratok) csomag számra érkeznek a postán hazánk minden részéből. Azonban mindezek magyarul levő fogalmazva, a derék lengyel csak a pósták német bélyegéről tudja meg, honnét üdvözik; de tart magánál egy magyar ifjut is, ki egész nap fordítgatja neki e köszö-nőiratokat. Este, midőn a cseh és lengyel Reichsrathok össze szoktak gyűlni barátásgos körbe, e fordítmányok előttük felolvastatnak, s ilyenkor gyakran hangzik a cseh és lengyel ajkakra a magyar „eljen!”

+ (Türr lakodalma) az aradiak ménési tűzbort akartak küldeni, de mivel az egybekelés már megtörtént, a jöfőle magyar bor nem szerepelhetett a lakodalmon. Reméljük, hogy azért az ajándék nem fog elmaradni, meg lehet azt inni lakodalmon kívül is. Kecskeméti bandája is Olaszországba akart utazni ez alkalomra, de a mint láttuk, szintén elkésett.

+ (A „P. Hirnök” ismert zsidófaló irándy) annyira viszi, hogy gyakran valóban nevetéssé válik. Így azon tényből, hogy a közelebbi napokban az újteren egy zsidónál a padról egy ott ült keresztényen fut leszori-

tott, azt következteti: hogy a zsidók emancipáltatván, így fogják majd a magyarokat is kiszorítani az országból, s komolyan aggódnak: hol lesz aztán számunkra hely? (!) Ugyan moderálja magát, uram bátyám!

— (Adóbecseutó Szarvason.) Sept. 14-ről írják innen: A népek boldogítására készült alkotmány eljárással mutatványképen számunkra is rendeztetett egy előadás, mely f. hó 2-án reggel kezdetvén, tartott egész mai napig. — Eljötték ők, hogy a törvényeihez tisztelettel és feltétlen ragaszkodással viseltetők szuronyal erőszakolják ki az adót, mely e hazában mindenre súlyosan neheztel, s melynek megfizetését a vagyonos osztály is károsodással eszközölheti, hát még a szegény és igen csekély birtokú földmivelő, s a mesterség után élő kézműves osztály, kik fáradságos nehéz munkájuk által keresik mindennapi kenyerüket, s gondallal tudják a téli évszakra szükséges élelmiszert megteremteni? Most kénytelenek annak egy részét pénzre fordítani, hogy a csupán elméletben létező, gyakorlatilag azonban létesíthetetlen „összbirodalom“ mesés nagyságú kiadásai fedezéséhez kényszer utján járuljanak. Beváratott tehát az erőszak s most habár keservesen is, de fizették a nehéz adót. A harcosok maguk viasele tűrhető volt. az összeérőszakolt adómenyiség a százezer forintot kiteszi. — Igaz, hogy voltak a lakosok között olyanok is, kik adótartozásukat, még mielőtt az adóhajtók megérkeztek volna, félrelökve előre befizették, ezeknek száma azonban csekély, mert a nagy rész bevárta — a népeket boldogító híres alkotmányban extra-paragraphussal privilegiált — emez eljárást, melynek, úgy látszik, kettős célja van, mert még egy részből a hatalomnak hasznót hajt, más részből az alattvalóknak egy „kis“ fejtöréssel járó szórakozást — még pedig drágán — szerez, s így elvonatva a politikától, nem érnek reá, holmi — az államegységet veszélyeztető bűnös gondolatokkal foglalkozni; de morális céljának is kell lenni, ez pedig aligha nem az lesz, hogy ezen eljárás által az alattvalók a keresztényi erényekben, különösen a türes és szenvedésben gyakoroltatnak. — Igaz, — de ösmeretek az írás szavai is, melyek mondják: „türes és szenvedők a mennyeknek országa.“

— p. —
+ (Székesfehérvár bizottmányát) Szekrényessy Endre es. k. biztos e hó 24-én felosztatta.

+ (Szabadka város) közelebb tartott városi közgyűlésében egy hazafiu és becsületbeli kötelességét teljesítette. 1848-ban t. i. a város minden szabadkai önkéntes honvédejünczának hat év után fizetendő 100 pftot kötött le, s addigi használatul nekik 3 lánec földet adott át. A szabadságharc szerencsétlen befejezte utáni kormány kiűzte az illetőket ezen földek használatából, s a lekötött pénznek kifizetését megtiltotta. Most tehát elhatározta a kormány, hogy a jogosult honvédeknek, illetőleg engedményeik vagy örökseiknek ezen, összesen 20—25 ezerre menő összeg, hat évi 6% kamataival együtt a városi pénztárból kifizetessék.

+ (Bácsmegeye bizottmánya felosztására) királyi biztosul Piukovics Ágoston, volt megyetörvényszéki elnök van kiküldve. A bizottmányok felosztása nem megy oly gyorsan, mint várhattuk. Erről azonban korántsem lehet az udv. kancellariát valódni; a késedelmezés oka abban rejlik, hogy nem könnyű dolog, kir. biztosokat fogni.

+ (A dobokai honvédségélyző egyesület megalakult.) Épen akkor, a midőn a már fennállók is felosztatták.

+ (Deák Ferenczet) Kőszeg városa diszpolgárává választotta.

+ (Jámbor Pál) a szabadkai főgymnasium igazgatójánul választott meg.

+ (Duncombe Tamás) köszönő-választ küldött Turóc, Borsod, Gömör, Árva, Temes és Esztergom vármegyék s Debreczen város községeinek, melyek öt ujabban bizottmányi taggá, illetőleg városi képviselővé választák.

+ (A budai népszínház segélyező egyesület) folyamodott Budaváros tanácsához, hogy vásárolja meg a lánchidatársulattól azon három házteleket, melyeken a színház jelenleg áll, mert különben ennek létezése bizonytalan. A tanács e háztelek megvételét elvileg kimondta, s e tárgyban tegnapra általános közgyűlést hívott egybe. A kérdéses telkek ára 80,000 ft.

— (Hangverseny Kisújszálláson a budai népszínház javára.) Kisújszállásról sept. 22-ről a következő tudósítást veszszük: Örömmre szolgál azon megbízatás, melynek folytán az ide mellékelt 115 o. é. forintot van szerencsém t. szerkesztő urhoz küldeni azon kérelemmel, hogy ezen összeget a budai magyar népszínház részére az illető helyen átadni kegyesen méltóztassék. *) Edes örömmre szolgál e megbízatás, mert alkalman van, elmondani önnek, s lapja nyaggyérdemű olvasóinak: hogy van Kisújszálláson néhány tagból álló lelkes fiatalság, mely felfogva, s megértve a budai népszínház nagy fontosságát a magyar nyelvre s nemzeti ségre nézve, sietett tehetőséghez képest e népszínház javára hangversenyt rendezni; szeptember 15-én, és így éppen a nevezett színház egyik megnyitási napján kedvező sikerrel megis tartotta. Alkalman van elmondani, hogy van Kisújszállásnak hazafias érzelmű, értelmes népe, mivel intelligenciája, mely ifjainak e nemes célú vállalatát nagybecsű pártfogására méltatja; alkalman van elmondani, hogy innepélyünket Karczag, Turkevi, M. Tur, és Kenderes községek válogatott hölgyeinek s férfainak díszes kórusa is ékesíti; kik valódi lelkesedéssel jönnek el, hogy velünk a művészet és nemzeti ség oltárán áldozzanak.

Fogadják a tisztelt résztvevő község meleg köszönetemet, s hálát az azon jószágért, hogy ifjaink nemes buzgalmit s törekvését szíves részvéte, tömeges megjelenése által méltányolják; fogadják hálás elismerésemet M. Turról N. J. ur is, ki betegsége miatt meg nem jelenhetve, 5 forint beküldése

*) Az összeget vettük s átszolgáltattuk. Lásd alább az „Adakozások“ rovatában. — Szerk.

által bizonyítá ügyszeretetét, hazafias indulatát. Méltassák, kérem, ezen szent-ügyet ifjaink s műkedvelőink hazaszerte becses figyelmükre, pártfogásukra! hogy álljon fenn és virágozzék a magyar nép lankadatlan részvéte, s gyámo-litása által Tháliának az ország fővárosában emelt új temploma; s éjén annak oltárán kiálthatatlan tűzzel a tiszta honszeretet áldozata; E. S.

— (A hangverseny részletei.) Kisújszálláson f. hó 15-én műkedvelők a budai népszínház javára hangversenyt rendeztek. Előadattak: 1) Rákóczy induló, 2) Szózat, 3) Norma operából részletek, 4) Szavalás, 5) Magyar dallamok Lavottától, 6) Klapka-induló, 7) Montechi Capuletti operából, 8) A szerelem, népdal, 9) Szavalás, 10) Francia négyes Verdi „Siciliani este“ című operájából, 11) Hymnus, 12) Honfi-bú, s záróadók a Hunyady-induló.

— Az „Anyák Hetilapja“ ügyében, mely Vachott Sándorné szerkesztése alatt fél év óta áll fenn, következő fölívást bocsátott közre a kiadó, melyet olvasóink figyelmébe részünkről is ajánlunk:

Az „Anyák Hetilapja“ mely egy irodalmunkban eddig teljesen par-lagon hagyott tér elfoglalását tűzte ki föladataul, október elején új évnegyedbe lép. Mily tántogó hézag pótlására van hivatva e vállalat nálunk, csak az képes megítélni ki egyfelől az előhaladottabb, s öntudatos és állandó közönséggel bíró külföldi irodalmak e tekintetben gazdagságát ismeri, másfelől pedig fölfogja azon viszonyt, melyben a hazai nőnem szellemi fejlődése összes nemzetünk közművelődésével áll. Készségre vonatja-e valaki hogy ugy az általános emberi, mint a polgári és hazafiai erények kútfeijét egyedül a jól fölfogott családi élet szolgál, melynek ápolása és kellő iránybani ut-mutató vezetése az ilyen irodalmi közönyök hivatása?

Legmeggyőzőbb indoklását találjuk ennek, ünnepeit nevű írónk, a köztisztelőt B. Eötvös Józsefnek e lap kiadójához a napisajtó után intézett azon nagy becsű nyílt leveleiben, mely az „Anyák Hetilapja“nak fennállási szükségét a legvilágosabban mutatja ki, s mely itt következők:

„Nem csekély meglepetéssel sőt sajnálattal értesültem kegyednek m. h. 30-án hozzá intézett soraiából, hogy az „Anyák Hetilapja“ melynek kiadását kegyed tanácsomra, sőt többszöri felszólításomra magára vállalta, eddig még 200 előfizetőre sem emelkedett fel.

Az eredmény így meghazudtolta számításaimat, s csak azon buzgóság-nak melylyel kegyed üdvöskönek ismert irodalmi vállalatát folytatni szokta, s irántam való bizodalmanak új jelét látom, azon hozzá intézett kérdésében: czélszerűnek tartom-e, hogy az „Anyák Hetilapja“ melynek fenntar-tása eddig is már áldozatokba került, még új évig folytassa? Engedje meg kegyed, hogy e bizodalomra hasonló bizalommal felelek.

Ha meggondolom a buzgóságot melylyel hölgyeink nemzeti irodalmunk minden ágát felkarolják, gyakorlatias ismételt panaszokat, melyek ré-szint az időszerű sajtó után, részint hozzá s néha személyesen ismeretlen hölgyek által az iránt intéztettek, hogy irodalmunk épen a legszükségesebb azaz a nevelési szakban folytonos pangásban marad s midőn látom a sikert melyet e szakban — részint szintén felszólításomra — az utolsó időben megkezdett vállalatok arattak: akkor én a részvételemet melylyel az „Anyák Hetilapja“ eddig a közönség által fogadtattot, egyedül azon kör-nyülményeknek tulajdonítom, melyek között e lap megindult.

És valóban ha az april 1-étől lefolyt időre visszatérünk, alig bá-mulható hogy oly vállalat, mely a politikával közvetlen összeköttetésben nem áll, sőt annak tárgyalását hasábjaiából kizárja, e hónapok alatt olvasóközön-séget nem talál, s e tapasztalás szemében nem módosítja azon meggyőző-désemet, hogy egy ily tartalmu folyóirat nem csak irodalmunk szükségéi közé tartozik, sőt hogy e szükség, épen hazánk hölgyei által elvenen érez-tetik is, hogy e szerint egy ily vállalat, ha nem is azonnal de biztos sikerre számolhat.

Mert ha azon reménynek, melylyel borus napjainkban e hon jövőjére tekintünk, egyik fő alapját azon lelkesedésben találjuk, melylyel hölgyeink mindent mi e nemzet kifejlődését elősegítheti, felkarolnak, s ha senki az össze-köttetést melyben a nevelés hazánk jövőjével áll, hölgyeinknél tisztábban nem fogja fel, valóban nincs okunk kétkedni oly vállalat jövőjével, mely e czé-lok előmozdítását tűzte ki magának, főkép midőn e vállalatot az vezet, ki dicse-dő de szerencsétlen férjének oldalán s mint anya, méltónak mutatta magát, hogy e hon hölgyeihez azon nehéz de nemes hivatásról szóljon, mely iránt, hálá a Mindenhatónak! közöttök sokan lelkesülnek, de melyet több áldozat-tal nálánál senki nem teljesített.

Röviden kifejezve, tanácsom tehát abban áll, hogy kegyed újra körözve az „Anyák Hetilapjának“ programját s a közönséget még egyszer felszó-lítva, a lap kiadását az év végeig folytassa. Ha kegyed úgy vélekednék hogy ezen nézetem közzététele a vállalatnak legkisebb hasznára lehet, felhatalma-zom kegyedre hogy élni soraimmal mint azt legczélszerűbbnek tartja. Ki ma-gamat egyébiránt kegyeibe ajánlvá őszinte tisztelettel maradok

Budán, sept. 3-án 1861.

alázatos szolgálja
B. Eötvös József.
Az itt elmondott eszmedus szép szavakhoz magunk részéről sem teh-tünk többet, mint azon biztos ígéretet, miszerint az „Anyák Hetilap“-ját az új évnegyedben magasztos föladatahoz hiven, minél közhazasznubbá tenni s az európai növelés- és családírodalom újabb vívmányainak színvonalára emelni lesz legfőbb törekvésünk.

Heckenst Gusztáv,
az „Anyák Hetilapja“-nak kiadója.

Előfizetési föltételek: Az „Anyák Hetilapja“ minden héten egyszer egy negyedrétű íven, csinos kiállításban jelenik meg. — Előfizetési ára pos-tán küldve vagy Budapestén házhöz hordatva: Egy évre, jan.—dec. 6 ft.,

félévre július—december 3 ft., negyedévre october—december 1 ft. 50 kr. — Az előfizetési pénzek az alulirt kiadó-hivatalhoz bérmentesen beküldendők. — Tíz előfizetett s egyszerre beküldött példányra ingyen-példány jár. — Az „Anyák Hetilapja“ kiadó-hivatala. (Egyetem utca 4. szám.)

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez közelebb beküldetett:

A Széchenyisoborra: Lehoczky Tivadar 15 ftot.
(Ez adakozásra vonatkozik a következő levél: „A V. U. szerkesztőjé-nek szívélyes üdvözet! „Istvánbácsi 1862-i naptáram számára „a hazasze-retet áldásairól“ készítettő pályáirat díjaul egy ezüst billikom és áldomásra egy akó 1834-ki jó bor volt általam kitűzve. Mivel pedig a díjnyertes t. cz-Lehoczky Tivadar ur nagylelkűen oda nyilatkozott, hogy emlékül a billi-kommal megelégedvén, az áldomásbor árát egy általam kijelölendő hazai jó czélra kívánja szenteltetni: ennek folytán van szerencsém a Széchenyi-szo-borra 15 ftot átszolgáltatni. Kírhthőn, aug. 20. 1861. Majer István, „Ist-ván bácsi naptárának“ szerkesztője.)

A budai népszínház számára: Makóról Juhász Béla, Pap József, Ko-vács István, Vida Sándor, Salczér Ferdinánd, Nemcsik István, Komáromi Sándor és Ocsavszky Ida, 12—14 éves gyermekek, egy műkedvelői előadás folytán Juhász Antal által 10 ft. (külön ádatatt.)

Ugyanezen czélra: Kisújszállásról egy sept. 15-én tartott hangver-seny jövedelme, Erdélyi Sándor által 115 ft.

— (Kimentatása) a Petőfi szoborra alólírotnál begyűlt összegeknek. V. közlés: Tisza Kálmán szül. Degenfeld Ilona grófnő ívein 449 ft. — Ambrozovits Béla vasuti mérnök ur 5 ft. — Makray Lászlóné urhölgy ívéin és a Vajda-Hunyadon rendezett táncszívalom jövedelme 80 ft. — Gadl Ida, Eugenia és Luiza urhölgyek gyűjteménye Kaposvárról 126 ft. — Kis Gusztáv tanár ur Holdmező-Vásárhelyről a „Pesti Napló“ által beküldött 40 ftot. — Rajka Teréz urhölgy ívéin Kolozsvárról 37 ft. 50 kr. — Szál Antal ur ívéin Elekről 10 ft. — Összesen 747 ft. 50 kr. Ehhez adván az előbbi 4 közl-összeget 6227 ft. 25 krt, alólírotnál eddig begyűlt: 6974 ft. 75 kr. o. ért., és 5 arany, 1 tallér, 3 db. fto, 7 huszas és 1 tízes; mely összegek a takarékpénztárba letétettek. *) Kelt Pesten, 1861. sept. 25-én. — Reményi Ede, (régi posta-utca, 2. sz.)

Levelezés.

Félegyháza (Bihar) sept. 15 (adóbecseutó.) Itt is megjelent a már oly régóta rettegett executio mult vasárnap reggel épen a midőn az istenhá-zába gyülekeztünk. Magától értetődik, hogy a templomban az orgonán el-hangoztatott CXLI k. Zsoltár szavai hűségesebben tolmácsolák azon érzést, mely szegény néptünk kebelében támadt. — No de ma reggel 7 órakor meg-szabadultunk. Ót nap lefolyása alatt 315 házzszámból álló községünk-ből körülbelül 6000 forintot vittek el adóinspector Vítál és társai; — képzel-hetni, mennyi áldás van ilyen kierőszakolt pénzen!

Ami a katonaság magaviselését illeti, arra általában véve nem lehetett panasz, szelid jámbor, nem követelő, hanem szerény emberek voltak az ug-nevezett „Dajtsmajster-regiment“-ből. Ugy látszik, beleuntak ők már ezen sátoros-czigány életmódba.

De alig hogy megtudták a közel Diószegen a finánczok a katonaság megérkezését, ők is itt termettek s kezdtek a dohány-hadjáratot, de semmit sem találtak, azaz dohányt nem találtak s hogy tehát hiában ne fúradtak légyen Félegyházára, hát bizony egy Barcsa Sándor nevű paraszt embernek a kertjéből kitéptették a csicsókát, megcsalódva dohányvizsgálati dühökben még a csicsókát is dohánynak nézték, pedig bizony 12 év alatt csak megta-nulhatták volna a dohányt felismerni s megkülönböztetni a csicsókától; — ez nem vitz, de valóságos megtörtént dolog; — „nagyon jól tudják a“, civiliza-torok“ a botánikát!

Búza-termésünk meglehetősen volt, de tengerink, borunk kevésbé lesz több a semminél! — K. F.

Egyveleg.

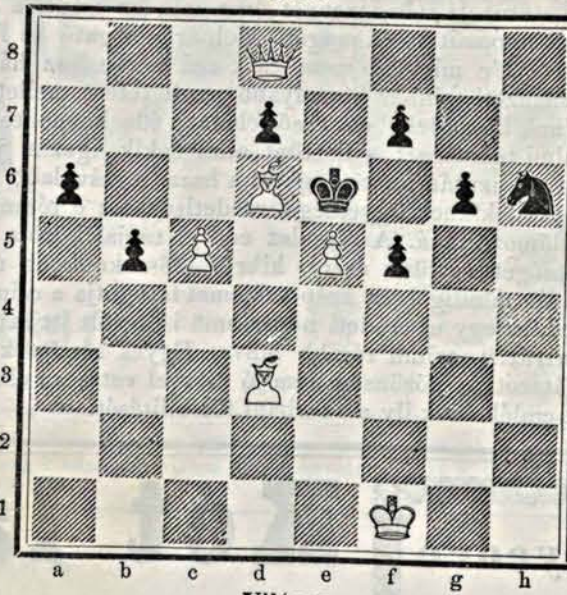
+ (Az európai bizottmány lakomája a szulini torkolatnál.) Mintegy 6 év előtt egy európai bizottmány alakítottatott, melynek feladata volt, a Szulina-torkolatnak mesterséges munkálatokkal oly karba helyezése, hogy a Duna e legnevezetesebb torkolatát fenyegető teljes beiszapolásnak eleje vételessék, s hogy e torkolat minden évszakon át hajózhatóvá tessenék. E munkálatok végre szerencsésen befejeztetvén, az európai bizottmány felosz-lott, s e nap emlékre f. hó 3-án a Szulina-torkolatnál nagyszerű lakoma rendeztetett. A torkolatban e napon egyéb hajók közt egy angol, francia, osztrák, török s egy szárd hadigőzös is horgonyzott. Minden hajó innepi lobogókkal volt föl díszítve, sept. 3-án reggel előbb katolikus, aztán török istentisztelet tartott. Esti 6 órakor kezdődött a pompás lakoma, melynek kiállításá Ilmer pesti borkereskedő s a dunai gőzhajók éttermeinek bérőljére volt bízva. A főrendezővel Pestről 45 egység jött le, nevezetesen: 4 szakács, 3 czukrász, 30 pinczér s 8 nőszemély. A vadhus és gyümölcs Bécsből, a ten-geri halak Odessából, a szárnyasállatok Pestről, a marhahus és egyebek Galacziól hoztattak. A lakomában résztvevő vendégek száma 177, kik az asztali boron kívül 300 üveg francia pezsgőt, 200 üveg bordeauxit, s 200

*) Ehhez járul még a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldött s külön takarékpénztári könyvecskebe jegyzett 498 ft. 64 kr. — Szerk.

SAKKJÁTEK.

92-ik sz. feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 87-ik sz. feladvány megfejtése.

(Kovács Lajostól Balmaz-Ujvárosan.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A)	Sötét.
1) Hc2—e1	Ba2—c2 A)	1) V e4—g6;		
2) Vb1—b7	tetsz. sz.	2) f2—f4+		g4—f3:
3) V vagy H+		3) He1—f3:		

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lessen: báró Meszéna István. — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kővágó-Eőrsön: Gold Samu.

Rövid értesítések. Less: B. M. I. Ön becses figyelemzetésére kijelentjük, hogy a VIII. sz. feladvány három lépésre fejthető meg, s benne g7-re még egy Sötét gyalog állítandó. — Parabuty: R. J. A. 89. sz. feladvány ugy a mint van, megfejtendő, s hibátlan.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, sept. 20. „Tündér-ujjak.“ Színmű 5 felv. E nemes irányesz-méjű mű előadásakor a színház a rendesnél látogatottabb szokott lenni; ámde most nagyon messze voltunk attól, hogy a tolongás miatt csak egy hajszálunk is megörbült volna. Ennek oka valószínűleg az, hogy a darab két főbb szerepe nem a rendes kezekbe jutott; Szerdahelyi és Priele Kor-nélia honn nem levén, amazt Komáromy Lajos, ez utóbbit Szilágyi Béláné helyettesíté. Komáromy dadogása oly mesterkélt volt, hogy visszatetszéssel hallgattuk. Szilágyiné sem birt előde nyomába jutni. Munkácsy-F.-né igen kedvesen játszott, Feleki is jól adta az ifjú gróf szerepét.

Szombat, sept. 21. „Dinorah.“ Opera 3 felv. Meyerbeer-től. A nagy mester e legújabb dalműve ma is nagy közönséget csodított színházunkba, s előadását a jobb közö sorozhatjuk. Legtöbb élvezetet nyújtott Hollósy-L.-né a czimszerepben; kivüle még Bignio és Ellinger érdemelnek különös kiemelés.

Vasárnap, sept. 22. „IV László.“ Eredeti dráma 5 felv. Irta Dobsa Lajos. Igen helyesen tenné az igazgatóság, ha többször is adatna vasár- és ünneppapokon hasonló darabokat, annál inkább, mert a ki népszínművet akar látni, átsétálhat Budára. E költőileg kidolgozott dráma nagy hatással ada-tott, különösen tetszett a tűzpróba jelenete. A szereplők közt Jókainé „Edua“, Munkácsy-F.-né „Ayda“ és Feleki a czimszerepben részesültek legtöbb elismerésben. Több szereplőn észre lehetett venni, hogy roszul tanulta meg leczkéljét.

Hétfő, sept. 23. „Egy pohár víz.“ Vigjáték 5 felv. Irta Scribe. Sajnál-juk, hogy ezuttal oly csekély közönséget vonzott ez érdekes vigjáték szin-házunkba. Szilgietti Anna a királynői szerepben tett kísérletet; legjelesebben játszottak Lendvai, Jókainé és Feleki.

Kedd, sept. 24. „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Verdi-től. Az opera régen nem adatott, s mégis csekély közönség szeptember végén!

Szerda, sept. 25. „A félérek.“ Dráma 5 felv.

Csütörtök, sept. 26. „A szép molnárné.“ vigj. 1 felv. — És: „Férj az ajtó előtt,“ operette 1 felv.

Budai népszínház.

A megnyitás óta két hét telt el, melyet az igazgató az új színház kö-zönsége izlésének kiismerésére látszott fordítani. A színművek minden ne-mében tétettek kísérletek. Volt eredeti tragedia (Bánk bán), fordított dráma (Hermann gróf), unalmas német vigjáték (Hagyjatos olvasnom), ope-

HETI NAPTÁR.

rette (Férj az ajtó előtt), látványos darab (Rákóczy fogsága), dalos népszim-
művek (Peleskei notárius; Két huszár), hazafias dráma (Kemény Simon) stb.
Legtöbb közönségnek s legnagyobb tetszésnek örvendtek a látványos
darabok s különösen a népsziművek, talán éppen azért, mert a közönség úgy
találja, hogy ezekben áll a budai társaságnak legfőbb s elismerésre méltó
ereje. Oly eredeti zamatú, friss és pezsgő vértű népjeleneteket, dalokat és
táncokat, tréfát és humort, minőt a budai társulat tagjai a *Peleskei notárius-
ban* és *Két huszárban* bemutattak, megbecsülhetetlen nyereségnek tekintünk
a két főváros sziművészeti viszonyai között s a lakosság itteni tarka ve-
gyületében, mely határozott rokonszenvet érez mindaz iránt, a mi az ere-
deti magyar szellem nyomait viseli magán. Molnár igazgató be fogja mind-
inkább látni, hogy a *tér* művelése nem csak reá nézve lesz hálás feladat,
hanem — a pesti nemzeti színház komolyabb rendeltetése mellett — legin-
kább áll mindnyájunk közérdekeiben. Első feladat: ide központosítani min-
den jóra való irodalmi tehetséget s ösztönt adni nekik, igazán jó és nemes
népsziművek írására; azután ide csalogatni a haza legtávolabbi részeiből is
mindazon szini erőket, kiknek ügyessége, eredetisége az e téren művészeti
fejlődésünket is előmozdítaná. A társulat eddigi tagjai között több figye-
lemre méltó tehetséget vettünk észre számmal látogatja a csinos népszin-
házat. — Mult kedden egy új eredeti népszimű is került itt színre, *Bernát
Gáspár* „Ki a vívát?” című régebbi műve. Egyes részletek sikerültek,
de általában úgy látszott, a közönség nem jó szívvvel vette az elmúlt resta-
urációs korszak emlékeinek ily modorban fölemlítését.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naplár	Gör.-orosz naplár	☉ Nap- kelet nyug.	Izraelit. naplár	☾ Hold- kelet nyug.
September — Oktober		Sept. (6)	6. p. 6. p.	Tisri R.	6. p. 6. p.
29 Vasár.	F 19 Mihály	F 18 Mi	17 A 14 Zsófi	5 55 5 39 25	6. p. 6. p.
30 Hétfő	Jeromos	Honór	18 Eumenius	5 57 5 37 26	1 0 3 33
1 Kedd	Remigius p.	Remigi	19 Cornelius	5 59 5 41 27	2 16 4 0
2 Szerda	Theophil	Honor	20 Eustach	6 1 5 39 28	3 34 4 22
3 Csütört.	Józs. a Kup.	Kandid	21 Kodrát	6 3 5 37 29	4 55 4 42
4 Péntek	Sor. Ferencz	Ferencz	22 Phokas	6 4 5 35 30	6 17 5 9
5 Szomb.	Alad Leand	Aurelia	23 János fog.	6 5 5 33 1 Mar. S.	7 42 5 37

Holdnagyd: • Ujhold 4-én 8 óra 12 perczkor reggel.

TARTALOM.

Czartoryski Ádám György herceg. (Arczkép.) — Páztortúznél. *Kuliffay Ede.* —
Vágjad nekem is! *Boskai Papp Lajos.* — Pestről a középponti Kárpátok felé és vissza.
(Folytatás.) — Magyar régiségek. (Kép.) — **Tarhaz:** Néhány szó a magyar Akademia
építkezési kísérletei fölött. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gaz-
daság, kereskedelem. — Köztisztviselők, egyetemen. — Közlekedés. — Mi újság? — Levelezés.
— Egyveleg. — Sakkjáték. — Színházi napló. — Budai népszínház. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Évnegyedre
2 ft. 50 kr.**Két lap együtt!!**Fél évre
5 forint.

Előfizetési fölhívás

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1861-ik évi utolsó negyedére.

Az őszi évnegyed beálltával ismét több időt nyer a néplapok közönsége, melyet hasznos olvasmányoknak szentelhet,
minél fogva tisztelettel figyelmeztetjük mindazon tisztelt olvasóinkat, kiknek ideje letelik, hogy előfizetéseiket jókor meg-
újítani sziveskedjenek.

Együtt ajánljuk a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságok**, egymást kiegészítő testvérpapokat mind azon
hazánkfiak figyelmébe, kik a napjainkban szükséges és hasznos tudnivalók minden ágára kiterjedő, s amellet aránylag
legutányosb olvasmányra kívánnak szert tenni. Az idők ismét igen komolyak, s a nagy napok küzdelmeiben újra be fog
bizonyulni, hogy csupán szellemi s erkölcsi erő és tántoríthatatlan hazafiai érzület az, a mi nemcsak eddigi jó hírnevét
alapítja meg a magyarnak, hanem ezek fogják végre is igazságos ügyét diadalra segíteni. Ez irányban hatnak lapjaink évek
óta, s feladatuk ezután is az lesz, hogy a magyar közönség bennök érzelmeinek s vágyainak hű képviselőit találhassa.

A szerkesztőség ígérheti, hogy jeles munkatársainak újabb szaporodtával a téli folyamat minél érdekesebb
közleményekkel gazdagítandja s a legnehezebb időkben is csupán hazafiai szellemtől sugalt iránynak engedend helyet lapjai
hasábjain.

Előfizetési föltételek:

(Buda-Pesten házhöz hordatva, vagy postai bérmentes küldéssel)

évnegyedre, azaz: október—decemberre 2 ft. 50 kr.

félévre, azaz: október—mártiusra 1861—1862 5 „ „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány.

A pénzek bérmentes küldése kéretik.

Az 1861. évi II. félévi folyamból teljes számú
példányokkal még folyvást szolgálhatunk.Csupán
Vasárnapi Ujság
félévre 3 ft.
évnegyedre 1 ft. 50 kr.Csupán
Politikai Ujdonságok
félévre 2 ft. 50 kr.
évnegyedre 1 ft. 25 kr.

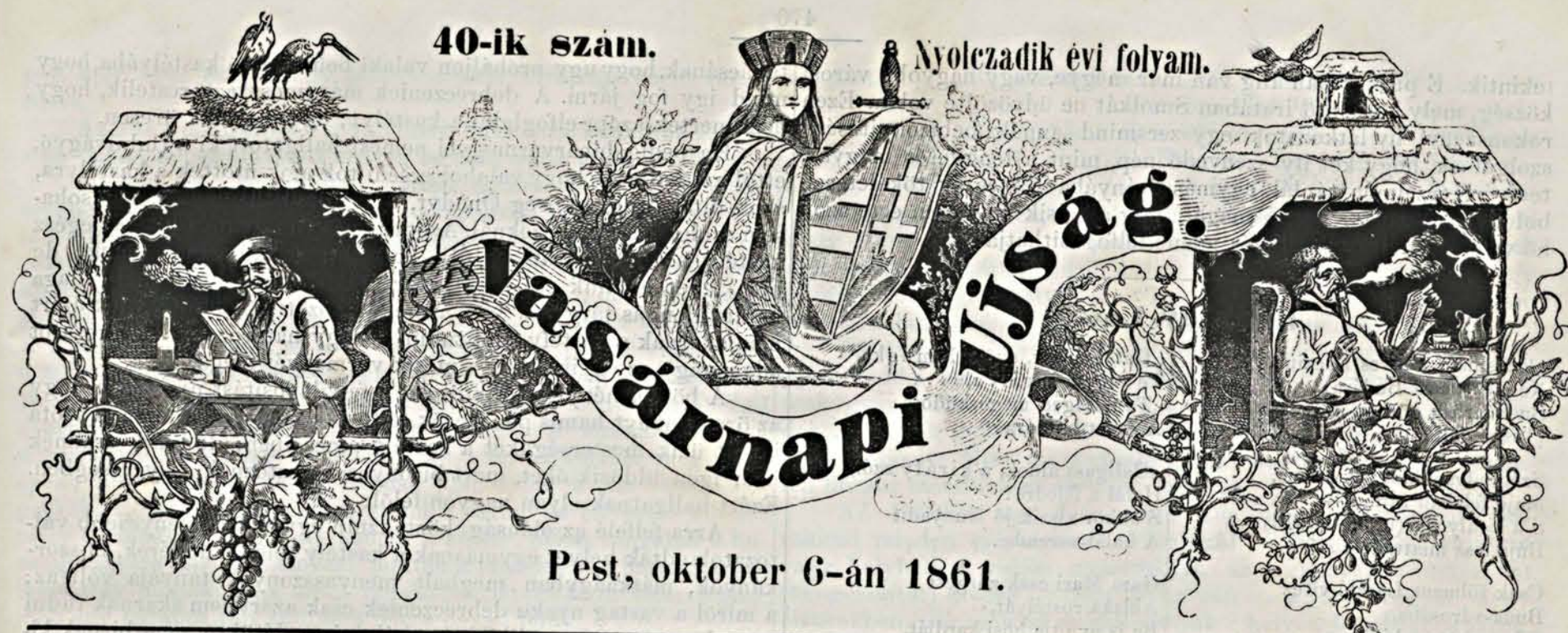
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten,

egyetem-utca 4-ik szám alatt.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

40-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

Pest, október 6-án 1861.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedében 1½ iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhöz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra
félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.
(Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Smolka Ferencz.

A lengyel nemzet ezen tündöklő csillaga, született Kaluszban,
Galiciában, 1810-ik évben. Iskoláit Lembergben végzé, s 1836-ban
törvénytudori korszort nyert.

Életpályáját mint ügyvéd kezdé meg, de mint határozottan
lengyel érzelmű ifjú, csakhamar az osztrák rendőrség kezébe ke-
rült. Vizsgálat alá vonatván, négy évi rabság után, mint *felségáruló*
halálra ítéltetett. Az ítélet végrehajtása késleltetvén, egy amnestia
alkalmával megszabadult börtönéből, azonban ügyvédi állását
vissza nem nyerheté.

1848-ban a lengyel nemzeti mozgalmak ismét életjelt ad-
tak, és Smolka a nemzeti párt

élére állott. Jun. 26. megvá-
lasztott a bécsi országgyű-
lésre követnek. Itt a baloldalon
foglalt helyet, s később társait
Kremsierbe is követé, a hova
az ülés áttétetett. A lengyelek
már akkor is a foederalista
elvet vallák, és Smolka vezér-
lete alatt, férfiasan küzdöttek a
német centralisatio ellen.

Férhas jelleme és szónoki
tehetsége az ellenfélt is tiszte-
letre kényszeríté, s így történt,
hogy Smolka, okt. 2-án (1848.)
a kremsieri országgyűléstől 186
szóval 14 ellen a ház másod el-
nökének választatott. Erre a
miniszterek kezdtek neki hize-
kedni, s Dobhoff miniszterelnök
az igazságügyi tárczával kínálá
meg őt, azonban a lengyel
hazafi, kinek szívét nemesebb
vágyak lelkesíték, a megtisztel-
tetést visszautasítá.

Majd ismét nyílt ellenke-
zésbe jutott a kormánylyal,
mely az olasz háboru folytatá-
sára pénzt kére az országtól;
Smolka azonban azt kívánta,
hogy Ausztria kárpótlás mel-
lett mondjon le az ugys csak
fegyver erejével tartható Lom-
bard-Velence birtokáról.

A kremsieri gyűlés rögtön-
zött feloszlata után Smolka

és társai protestáltak az erőszak ellen, s aztán visszament Lem-
bergbe, a hol az 1848-ki általános amnestia következtében vissza-
nyert ügyvédi foglalkozását folytatta.

Bach miniszteriuma alatt oly emberek, mint Smolka, rendesen
nyilván üldözöttek, vagy legalább a szellemi küzdterről végkép
elvonulni kényszerítették. 1861-ben azonban, a midőn az alkot-
mányos eszmék, az elnyomás lánczai alól ismét kiszabadulni kez-
dtek, a lengyel nép ismét megemlékezék próbált hűségű haza-
fiáról, és Smolka a lembergi tartományi gyűlésbe küldetett, mely
öt birodalmi tanácsosnak is megválasztá.

Kezdetben egy lengyel kül-
döttség élén látjuk őt Bécsben
megjelenni, a hol Schmerling
ur által fogadtatott, de a hon-
nan, régi szokás szerint, szép
szavaknál egyebet nem nyer-
hetett.

Azonban soha sem adá e
jeles lengyel hazafi szónoklati
tehetségének, államférfiai böl-
ceségének, s elrettenhetlen
hazafiságának, világosabb jeleit,
mint az aug. 28-ki ülésben, a
midőn összesen 30—40 elvroko-
nával, a fanatikus centralista
had ellenében oly bátorsággal
lépett a küzdterre, hogy arra
egész Európa tetszését és elis-
merését kiérdemlette.

Ragyogó ékesszólással elő-
adott beszédének kivonatát, a
„Pol. Ujd.” 30-ik számában ad-
tuk. E percz óta Smolka neve,
Magyarország minden lakója
előtt ismeretes lön. Ő volt, a
ki a kiáltozó ellenség közepett
rettenhetlen bátorsággal
mondta ki lelke meggyőződését
s protestált azon politika ellen,
mely valami szabadságnak ne-
vezett rendszert, erőszakos uton
akar feltolni azok nyakára, a
kik a szabadságot nem csak ne-
véről ismerik, hanem azt az élet-
ben és gyakorlatban is régi,
elidegeníthetlen tulajdonuknak

SMOLKA FERENCZ.